

Současná česká próza

Distanční studijní text

Oskar Mainx

Opava 2019

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
FILOZOFICKO-
PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA V OPAVĚ

- Obor:** Knihovnictví
- Klíčová slova:** Samizdat, exil, česká literatura po roce 1989, literární generace, literární život, dokumentarizující autobiografie, literární časopisy, *masscult*, *midcult*, postmoderna, populární literatura, čtenářský trh, mediální obraz, Michal Viewegh, Jáchym Topol, Jan Balabán, Petra Hůlová, Petra Soukupová, Jaroslav Rudiš a Miloš Urban.
- Anotace:** Předkládaná studijní opora se věnuje české prozaické produkci v období od roku 1989. Reflektována jsou jednak léta devadesátá, jednak částečně také léta desátá v novém miléniu. Opora nejprve definuje samotné téma současné prózy a následně zachycuje zásadní proměnu celého literárního systému po sametové revoluci a její znaky. Neopomíjí ani součásti literárního života, tedy literární nakladatelství, časopisy a ceny. Opora se zabývá dvěma klíčovými liniemi způsobu vyprávění objevujícími se od devadesátých let a pokouší se popsat ne zcela přehlednou situaci v české próze v letech desátých. V poslední části je uveden subjektivní výběr profilů a tvorby několika významných autorů/autorek.

Autor: **Mgr. Oskar Mainx, Ph.D.**

Obsah

ÚVODEM.....	5
RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY.....	6
1 ROK 1989 A LÉTA DEVADESÁTÁ.....	7
1.1 Specifikace pojmu, metodologické vymezení.....	7
1.2 Kulturní a společenské proměny (a literatura).....	8
2 LITERÁRNÍ ŽIVOT (ČASOPISY, NAKLADATELSTVÍ, LITERÁRNÍ OCENĚNÍ).....	12
2.1 Nakladatelství (literární).....	12
2.2 Literární časopisy.....	14
2.3 Literární ceny a soutěže.....	17
3 VYPRAVĚČSKÉ LINIE I.: „AUTENTICITNÍ“ (DOKUMENTARIZUJÍCÍ).....	21
3.1 Obecné poznámky. Vymezení a vztah obou základních linií.....	21
3.2 Linie tzv. autenticity.....	22
4 VYPRAVĚČSKÉ LINIE II.: LINIE FANTASKNÍ (POSTMODERNÍ).....	28
5 VYPRAVĚČSKÉ LINIE III.: PŘECHODOVÉ ÚTVARY.....	34
6 SITUACE V NOVÉM MILÉNIU.....	37
6.1 Obecné uvedení a klíčové teze.....	37
6.2 Po prvním desetiletí.....	39
7 VYBRANÍ AUTOŘI I. – MICHAL VIEWEGH.....	42
8 VYBRANÍ AUTOŘI II. – JÁCHYM TOPOL.....	45
9 VYBRANÍ AUTOŘI III. – JAN BALABÁN.....	48
10 VYBRANÍ AUTOŘI IV. – MILOŠ URBAN.....	51
11 VYBRANÍ AUTOŘI V. – JAROSLAV RUDIŠ.....	54
12 VYBRANÍ AUTOŘI VI. – PETRA HŮLOVÁ.....	57
13 VYBRANÍ AUTOŘI VII. – PETRA SOUKUPOVÁ.....	60
LITERATURA.....	64
Poznámky k řešení úloh.....	66
SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY.....	68
PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON.....	69

ÚVODEM

Milí studenti,

předkládaná studijní opora by vám měla pomoci při studiu předmětu Současná česká próza. Jak je zřejmé, text je určen posluchačům studijního programu Knihovnictví. To také souvisí s jeho strukturou a zaměřením. Určitě od něj nelze očekávat soustavný literárněhistorický popis sledovaného období, spíše se zaměřuje na vybrané klíčové tendence, problémy, otázky, díla a osobnosti tohoto období, která autor textu považuje za symptomatická, jiná tak vzhledem k omezenému rozsahu je nucen pominout. Od toho se také odvíjí nezbytnost práce s dalšími doporučenými materiály a monografiemi. Vymezenou oblast tvoří prozaické texty vydávané a také tvořené od roku 1989 až do současnosti. Jejich množství je nemalé a na tomto prostoru prakticky interpretačně nezvládnutelné, proto lze poukázat pouze na subjektivně vybraná témata, díla a autorské osobnosti. Text předložené opory se ovšem nemůže obejít bez alespoň stručné poznámky týkající se soudobé literatury jako instituce, tedy včetně stručného přehledu např. literárních časopisů, nakladatelství nebo ocenění a soutěží. Oporu je možné vnímat i jako stručný bedekr po významných jménech tuzemské prózy s potenciálním dosahem ke každodenní knihovnické práci, autory uvedené v opoře je samozřejmě možné oslovovat na potenciální autorská čtení v rámci kulturních programů konkrétních knihovnických institucí.

Je snad dobré také připomenout, že žádnou odbornou literaturou není možné nahradit zážitek z četby primárních textů. Cílem opory tak je především motivovat studenta k další recepci současných děl české prózy.

Z distančních prvků zde klademe důraz především na samostatné úkoly a úkoly k zamyšlení. Je třeba zdůraznit, že právě tyto úkoly, které nemají jasnou a jedinou odpověď a které jsou mnohdy založeny na interpretaci textu, otevírají prostor pro individuální řešení, různé názory a diskusi. Prostor pro ni a pro práci s texty bude především na tutoriálech, ale také v LMS Moodle.

Tento distanční studijní text je tedy součástí kurzu v LMS Moodle, kde najdete další kontaktní informace a prostor pro komunikaci s vyučujícím nad terminologickými problémy nad texty.

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY

Opora začíná metodologickým úvodem a výkladem základních teoretických pojmů v dané oblasti současné české prózy. Zohledněny jsou rovněž metodologické obtíže týkající se jejího definování a vymezení. Pokračujeme stručným společenským a historickým obrazem situace po tzv. sametové revoluci v roce 1989, kdy padly veškeré struktury minulého režimu, a na jedné straně zavládla svoboda: následky zrušení cenzury s sebou zákonitě nesly další prvky, včetně všeobecného kulturního uvolnění. Na straně druhé se však začaly ukazovat průvodní jevy pro kulturu do značné míry nové, a to především stále masivnější komercializace a vliv tržních faktorů. Následně se věnujeme obecnému uvedení do kulturního, ale především literárního života, odvíjejícího se mj. i prostřednictvím literárních cen či festivalů a současně ovlivňovaného situací v literárních nakladatelstvích a časopisech. Hlavní výkladovou část této opory tvoří definování dvou základních vypravěčských linií, které lze v této oblasti zaznamenat. Jsou to linie dokumentární, tzv. autentické, imaginární či také částečně postmoderní a konečně jakési hraniční pásmo obou těchto tendencí. Po tomto výkladu následuje opět obecné části věnované společensko-historické a kulturní situaci v novém miléniu, po roce 2000. Česká literatura zde čelí novým výzvám a okolnostem. Oporu uzavírají kapitoly věnované profilům jednotlivých osobností současné české prozaické scény (Michal Viewegh, Jáchym Topol, Jan Balabán, Petra Hůlová, Petra Soukupová, Miloš Urban a Jaroslav Rudiš), přičemž náš výběr se snažil aspoň částečně reflektovat pestrost a heterogenitu současné prózy.

1 ROK 1989 A LÉTA DEVADESÁTÁ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola nejprve specifikuje pojem současná literatura a ukazuje na možné obtíže spojené s jeho definováním. Následně se věnuje popisu některých významných obecných jevů, které provázely kulturní a literární události na počátku devadesátých let.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

2 hodiny

CÍLE KAPITOLY

- Pojmenovat v základních obrysech dobové souvislosti a společenský kontext.
  - Přiblížit změny ve fungování literárního života a knižního trhu.
  - Ukázat obtíže při definování pojmu současná česká literatura či současná česká próza.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Sametová revoluce, samizdat, exil, oficiální literatura, literární generace, pop-literatura, *midcult*, *masscult*.

1.1 Specifikace pojmu, metodologické vymezení

Pojem současná literatura s sebou nese několik významů. Může odrážet skutečně dnešní, současné dění, řekněme poslední dekády či posledních pěti let, zároveň může znamenat období od roku 1945 po dnešek. Pro naše účely budeme považovat za součas-

nou literaturu tu, která byla vydána a vznikla od roku 1989 do dnešních dní, resp. poslední dekády 20. století a první dekády nového milénia. Druhým faktem, který poněkud komplikuje systematický či přehledný výklad, je jednak značná nepřehlednost a roztržitost, skutečně nepřeborná mnohost prozaické produkce, která ztěžuje strukturovanější literárněhistorické pojetí, a v neposlední řadě to je i zatím nevelký historický odstup. To se týká zvláště let minulých nebo desetiletí nového milénia. Z tak malého časového odstupu se předmět zájmu pojímá značně obtížně.

Pojem „současná česká próza“ lze vnímat i prostřednictvím generačního hlediska ve dvou rovinách:

1. bereme v úvahu rok vydání toho či onoho díla a pak by pochopitelně do okruhu našeho bádání patřily z velké části **opožděné debuty nebo reedice** těch, kteří v minulosti nesměli nebo nechtěli oficiálně publikovat; takovýto okruh autorů pak bude zahrnovat především díla renomovaných autorů **starší, popř. střední generace**, kteří publikovali v samizdatu a v exilu a ke čtenářům se jejich práce dostávaly někdy opravdu se značným zpožděním. Např. povídka *Jarmilka* Bohumila Hrabala vznikla v roce 1952, ovšem oficiálně a bez Hrabalových autocenzurních zásahů byla v Čechách publikována až v rámci Hrabalových *Sebranych spisů* v roce 1992 vydávaných nakladatelstvím Pražská imaginace. Dobu vzniku a dobu publikace tedy dělí celých 40 let a povídka tak vstupuje do čtenářsky zcela jiného literárněhistorického kontextu, než ve kterém byla vytvořena.
2. za současnou prózu považujeme tvorbu autorů patřících do aktuální současnosti a zde se bude toto rozdělení týkat zejména spisovatelů **střední či mladší generace**.

Jako nejvýhodnější se proto jeví kombinace obou přístupů, je jasné, že při reflexi nejen české prózy, ale české literatury od 90. do dnešních let je potřeba se zaobírat několika vzájemně se prostupujícími obdobími, v nichž se ukazoval odlišný přístup k literární tvorbě. Situaci zejména v první polovině 90. let výrazně poznamenal konec cenzury a liberalizace trhu, což způsobilo právě výše zmíněný jev, tedy že vycházelo paralelně množství knih vzniklých v rozmezí několika desetiletí. S tímto souvisel do jisté míry nový autorský fenomén, tzv. „*druhý debut*“, který zahrnoval již zmíněné autory z disentu, undergroundu či exilu, ale i autory, kteří byli vytlačeni z obecnějšího povědomí po roce 1948.

1.2 Kulturní a společenské proměny (a literatura)

roce 1989, kdy se režim opravdu poměrně rychle zhroutil, dochází k hluboké společenské transformaci, a to nejen na úrovni politické, ale i ekonomické, právní, sociální a také kulturní. Pokud jde o literaturu, jsme svědky změn v dosavadních společenských

institucích, nastává jak definitivní konec cenzury, tak i odchod tzv. *starých struktur* a současně obnova přirozených společenských i generačních vztahů. Vznikají nové spisovatelské instituce (např. *Obec spisovatelů*, která střídá starý Svaz československých spisovatelů), nakladatelství (např. Atlantis, Torst) i časopisů (např. Iniciály, Host), kolem periodik se tak začínají tvořit literární společenství a nastává obnova literárního života ve společnosti.

Kulturní a společenské klima v 90. letech je do značné míry určováno dvěma nejvýznamnějšími osobnostmi tehdejší doby, a to Václavem Havlem a Václavem Klausem. Jejich myšlení je vzájemně nedílně spojeno, dokonce bychom mohli říci, že oba tvoří jakési protikladné, přesto však ve své protikladnosti komplementární ideové póly. Dobře je to vidět zejména na kultuře a intelektuálních elitách. Václava Havla lze označit jako někoho, kdo těmto oblastem a skupinám vždy vyjadřoval podporu, a naopak záporně reagoval na všeobecnou materializaci a ekonomizaci společnosti, proti němu Václav Klaus se vyjadřoval právě ve směru opačném, v jeho postoji ke kultuře či intelektuálům se projevovaly známky zcela otevřené či podprahové nedůvěry, podle něj např. „intelektuálové mají v genech zakódovaný elitismus a víru v nadřazenost“. Je možno konstatovat, že oba, jak Havel, tak Klaus, představují ve své době zásadní postavy a jejich ideové přístupy můžeme označit skoro za jakési metafory epochy devadesátých let a jejího myšlení.

Kromě toho se od počátku devadesátých let setkáváme s několika obecnými jevy:

1. **Zapomínání:** pod náporem staronových jmen byla zapomenuta tvorba většiny oficiálně publikovaných autorů za doby normalizace.
2. **Nasyčení:** knižní trh se poměrně rychle nasytil výše uvedenými do té doby cenzurovanými autory i díly a zákonitě následoval stále výraznější ústup čtenářského zájmu nejen o tento typ literatury, ale s přibývajícím časem i o literaturu jako takovou.
3. **Společenská role umělce:** v nových podmínkách vztahu literatury, kultury a trhu se objevuje ještě jeden podstatný jev, a to jiné sociální postavení literatury, poctažmo autora či spisovatele. Lapidárně lze konstatovat, že spisovatelé ztrácejí nejen společenský význam, ale i společenskou odpovědnost. Jestliže před rokem 1989 umělec či autor fungoval zejména jako mluvčí společnosti, vykladač společenských změn a jako tribun toho, co je zakázané (a toto se velmi výrazně projevilo nejen v době tzv. normalizace, ale hlavně v takových obdobích jakými byly třeba 60. léta, kdy společenský vliv spisovatelů byl opravdu silný), pak nyní se tyto role přirozeně ztrácejí. Autoři se identifikovali s představou, že literatura by se neměla plést do politiky a měla by se zaměřit na své specifické, tedy hlavně estetické poslání a funkce. Toto se pak ukázalo i jako symptomatické ve vztahu autorů

k některým významným společenským tématům, jako např. „sametová revoluce“, vůči níž mnoho z nich zůstalo rezervovaných. Jiří Kratochvíl k tomu dodává, že „spisovatel již není politický tribun, svědomí národa, ale mág, iniciační kněz, sám narcistický a exhibicionistický Bůh.“ tentýž autor dokonce ve svém eseji *Obnovení chaosu v české literatuře* rok 1989 vnímá jako rok, kterým v české kultuře definitivně končí národní obrození, tedy doba, v níž literatura byla celou dobu zatížena „národním očekáváním“. Až nyní se podle něj může literatura odpoutat od veškerých služebních nároků vůči jakýmkoli ideologiím a stát se nejen vnějškově necenzurovanou, ale i vnitřně svobodnou. Zde se pak jasně ukazuje, že budoucnost patří nikoli spisovatelskému cechu, ale mnohem více spisovateli jako jedinci a individualitě.

Pronikání čtiva a pop-literatura: literatura se stále více poměřuje tržními faktory a začínají do ní přirozeně v rozmanitých rovinách a formách pronikat i elementy ekonomické a tržní. Ukazuje se zájem čtenářů po tzv. *relaxační četbě*. Tento fenomén se zprvu projevil oživením prvorepublikové tradice rodokapsů a dalších podobných sešitových edic, na nichž se podílelo zejména nakladatelství Ivo Železný. Současně právě toto nakladatelství mělo velkou zásluhu na mnohem méně výdělečné aktivitě, kterou bylo vydávání Spisů Josefa Škvoreckého. Próza s uměleckými ambicemi tedy začíná být proměňována vlivem konzumní, komerčně úspěšné literatury – vzniká fenomén tzv. *pop-literatury* či chceme-li tzv. *midcult*, čili literatury, která je navenek prezentována jako náročná, ale jejím podstatným cílem je mj. komerční úspěch.

KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Jaké dvě osobnosti lze vnímat jako symboly myšlení a společenského klimatu 90. let?
2. Co to byl tzv. *druhý debut*?
3. V čem spočívala v 90. letech nová společenská role umělce?
4. Vysvětlete pojem *midcult*.

SHRNUTÍ KAPITOLY

V kapitole jsme se zabývali terminologickým vymezením pojmu současná česká próza a následně jsme představili základní parametry a fenomény 90. let, které vznikaly ze vztahu literatury a nového společenského klimatu.

ODPOVĚDI

1. Václava Havla a Václava Klause.
  2. Byla to nová publikační možnost týkající se publikace autorů spjatých s undergroundem, samizdatem či exilem, kteří neměli žádnou legální možnost publikovat svá díla oficiálně v ČR.
  3. Umělec v nových společenských podmínkách ztrácí svou původní úlohu mluvčího, vykladače společenských změn či morálního arbitra. Nyní se stává mj. demiurgem, tvůrcem zohledňujícím především estetické kvality díla.
  4. Typ literatury či umění, který je navenek prezentován jako náročný, ale jeho podstatným cílem je také komerční úspěch.
-

DALŠÍ ZDROJE

JUNGMANN, M. *V obkličení příběhů*. Brno: Atlantis, 1997. 243 s. ISBN 80-7108-131-0

KRATOCHVIL, J. *Vyznání příběhovosti*. Brno: Petrov, 2000. 226 s. ISBN 80-7227-089-3

MACHALA, L. a kol. *Panorama české literatury po roce 1989 (2)*. Praha: Knižní klub, 2015. 303 s. ISBN 978-80-242-5054-0

---

2 LITERÁRNÍ ŽIVOT (ČASOPISY, NAKLADATELSTVÍ, LITERÁRNÍ OCENĚNÍ)

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola pojednává o hlavních částech fenoménu, kterému říkáme literární či umělecký život. Toto dění se tak formuje jednak kolem nových či již zavedených časopisů

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

2,5 hodiny

CÍLE KAPITOLY

- Popsat vznik nových nakladatelství a časopisů.
  - Popsat a ukázat strukturu literárních cen.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Nakladatelský dům, nakladatelská značka, literární časopisy, „živá“ literatura.

2.1 Nakladatelství (literární)

Je zde třeba zmínit alespoň několik nakladatelství, která se dosud významně podílejí na vydávání (nejen) české prózy. Výběr je omezený a slouží jako stručné připomenutí několika nakladatelských domů s ohledem na jejich prozaickou produkci, proto na tomto místě záměrně pomíjíme ty nakladatelské značky, u nichž např. převažuje produkce básnická (např. Fra) nebo ty, v jejichž vydavatelských plánech je kladen důraz na odbornou literaturu (Academia, Argo, Nakladatelství Lidové noviny ad.), popř. ty, jejichž vydavatelské projekty jsou cíleny do jiných oblastí, než je současná česká próza (Akropolis).

ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL – od roku 1993 pod názvem Český spisovatel. Nakladatelství se zaměřilo nejprve na dříve opomíjené autory (Arnošt Lustig, Karel Pecka, Ota Filip), současně však začalo dávat prostor nastupující generaci autorů mladších (Petr Rákos, Michal Viewegh), ujalo se také důležitých edic a souborů (Jan Zahradníček, Ladislav Dvořák ad.). Zaniklo ve druhé polovině devadesátých let.

TORST – nakladatelství vzniklo v roce 1990 v Praze pod vedením Viktora Stoilova a řadí se k nevyprofilovanějším nakladatelským domům. Důležitou roli tu má spolupracující editor Jan Šulc. Torst se v devadesátých letech výrazně podílel na vydávání memoárové a deníkové literatury (Jan Zábřana, Ivan Diviš, Jan Hanč ad.), soustavně objevoval prozaické talenty tuzemské provenience (např. Ivan Landsmann), realizoval spisy řady českých autorů klasického fondu (Jan Vladislav, Richard Weiner, Ladislav Klíma, Václav Havel aj.); v současnosti vydává např. prózy Petry Hůlové. Webové stránky: <http://www.torst.cz/czech/index.php>

HOST – nakladatelství vzniklo v Brně počátkem devadesátých let při stejnojmenném časopise. Do své dnešní podoby se nakladatelství začalo profilovat od poloviny devadesátých let. V současnosti významně utváří obraz české prozaické produkce, systematicky vydává zavedené autory (Jiří Hájíček, Kateřina Tučková ad.) představuje prozaické debutanty (např. Vratislav Maňák) či méně známé prozaiky i prozaičky (Stanislav Beran, Nela Rywíková, Hana Mornštajnová aj.). Nakladatelství má také svým propracovaným mediálním obrazem velký podíl na prosazení některých prozaiků do mediálního prostoru (např. Jan Balabán, Petra Soukupová). Webové stránky: <http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/>

HYNEK – toto nakladatelství otevřelo v polovině devadesátých let velmi ambiciózní projekt publikovat spisy či průřezy dílem řady nastupujících i zavedených českých spisovatelů (Michal Ajvaz, Daniela Hodrová, Eva Kantůrková, Ivan Klíma, Alexandr Kliment, Jáchym Topol ad.). Kvůli finančním problémům však nakladatelství zaniklo v roce 2003.

PETROV – bylo zřízeno v Brně na počátku devadesátých let a svou ediční činnost začalo realizovat od roku 1991 pod vedením Martina Pluháčka (Martin Reiner), svou činnost ukončilo v roce 2005 a začalo vydávat pod novou značkou Druhé město, ovšem již v redukované podobě (např. co se týče vydávání poezie). V prvních letech vydávalo řadu významných prozaiků (např. Michal Ajvaz, Alexandra Berková, Václav Kahuda, Jiří Kratochvíl). Ekonomickým pilířem nakladatelství se stal (po rozpadu Českého spisovatele) Michal Viewegh, který u něj setrval i v období nového názvu. Webové stránky: <http://www.ipetrov.cz/>, <http://www.druhemesto.cz/>

VOTOBIA – nakladatelství se sídlem v Olomouci působilo v letech 1991-2009 a zejména v devadesátých letech se podílelo na připomínání klasických titulů beatnické generace (W. S. Burroughs, A. Ginsberg), východních náboženství (Allan Watts, *Lexikon východní moudrosti*), ale také na vydávání nových jmen české prózy, zvláště experimentální a novátorské (Jan Vrak: *Obyčejné věci*, Hnát Daněk: *Až budeme velcí*) či kontroverzní poetiky (Igor Indruch: *Děti mrtvol*).

Vyberte si některé z výše představených nakladatelství a systematicky zkoumejte jeho produkci, typografii, výběr publikujících autorů apod.

2.2 Literární časopisy

Literární časopisy jsou významnou součástí literárního života obecně, neboť umožňují sledovat „živou literaturu,“ tedy aktuální literární dění. Po roce 1989 jich vzniklo velké množství, vzhledem k dosahu české kultury snad až neúměrné. Záhy však začaly narážet na řadu limitů, zejména finančních nebo organizačních. Řada z nich však i přes dlouholeté chronické podfinancování vychází dál. V tomto výběru se zaměříme na dosud vycházející časopisy nebo časopisy obnovené.

A2 (ÁDVOJKA) – Týdeník pro kulturu a literaturu. A2 vznikla roku 2005, do roku 2008 vycházela jako týdeník, nyní jako nezávislý čtrnáctideník, který pojednává o kultuře, ovšem v co nejširším pojetí, tedy včetně společenského dění a politiky. Svým obsahem i přístupem se snaží představovat alternativy ve všemožném pojetí. Webové stránky: <https://www.advojka.cz/>

ALUZE – Časopis pro literaturu, filosofii a umění. Vychází asi třikrát ročně. v letech 1996-2006 revue vycházela v tištěné podobě, od roku 2007 do roku 2015 pouze elektronicky, nyní opět tiskem. Revue má úzkou vazbu na Univerzitu Palackého v Olomouci, odkud se rekrutují i její přispěvatelé. Webové stránky: <http://www.aluze.cz/>

ANALOGON – Revue s podtitulem Surrealismus, psychoanalýza, antropologie a příbuzné vědy. Vychází zhruba tři čísla ročně. V roce 1969, kdy revue vznikla, vyšlo jen první číslo, následně bylo vydávání zastaveno. Číslo 2 vyšlo opět po 21 letech v roce 1990. Časopis navazuje na tradici českého avantgardního myšlení a kriticky je přehodnocuje. Na vydávání se podílí Skupina česko-slovenských surrealistů. Revue prosazuje surrealismus jako filozofický názor zdůrazňující obnovu imaginace. Webové stránky: <http://www.analogon.cz/>

BABYLON – Studentský list pro seniory. Byl založen studenty FF UK, vydává jej Studentský spolek Babylon, jeho vůdčí osobností je Petr Placák. List vychází v tištěné i elektronické podobě od roku 1992 a zaměřuje se na propojování literatury a aktuálních i kulturních témat. Jeho přispěvatelé pocházejí mj. z kulturního undergroundu a samizdatu před rokem 1989. Webové stránky: <https://babylonrevue.cz/>

INICIÁLY – časopis vycházel v letech 1990-1994, přesto však významně ovlivnil literární dobové dění. Iniciály byly připravovány již na konci osmdesátých let a nejprve se

orientovaly na „nezavedenou“ literaturu. Kromě původních textů také dávaly prostor literární kritice i teorii, vyšlo několik tematicky zaměřených čísel.

HOST – Měsíčník pro literaturu a čtenáře. Časopis je vydáván desetkrát ročně a navazuje na tradici prvorepublikové revue Host (1921-1929) a také na brněnský Host do domu (1954-1970). Byl obnoven v samizdatu v roce 1985, před rokem 1989 vyšla čtyři čísla. Současný časopis přináší reportáže, rozhovory týkající se české literatury, ale velký prostor věnuje také literatuře světové. Webové stránky: <http://casopis.hostbrno.cz/>

KONTEXTY – Časopis o kultuře a společnosti. Vznikl v roce 2009, vychází šestkrát ročně. Je vydáván při nakladatelství Centrum demokracie a kultury a navazuje na zaniklé brněnské konzervativně laděné časopisy jako Revue Proglas nebo Střední Evropa. Časopis tiskne příspěvky z oblasti literatury, ale také kultury, politologie, filosofie a teologie. Webové stránky: <http://www.cdk.cz/casopisy/kontexty>

LABYRINT / REVUE LABYRINT – Časopis pro současnou světovou i českou kulturu, literaturu a umění. Byl založen v roce 1991 a záhy vzniklo při časopisu také stejnojmenné nakladatelství (jeho klíčovým českým současným prozaikem je Jaroslav Rudiš). Od roku 1997 vychází každoročně jedno dvojčíslo se široce vymezenými tématy (erotika, dekadence, DIY, kultura velkoměst ad.). Revue obsahuje také barevnou obrazovou přílohu a zaměřuje se hlavně na původní příspěvky ze současné světové i tuzemské literatury či filozofie a zahraničního i domácího umění. Webové stránky: <http://www.labyrinth.net/cisla>

LITERÁRNÍ NOVINY – Měsíčník věnující se vztahu literatury, kultury a politiky. Časopis navazuje na tradici předválečných Literárních novin vydávaných od roku 1927. Pokračuje s mocensky vynucenými přestávkami a redakčními proměnami až do roku 1967. Periodikum hrálo v 60. letech významnou roli ve všeobecné společenské atmosféře. Současný časopis, obnovený v roce 1990 přináší jak původní beletristické příspěvky, tak texty ze soudobé politologie nebo žurnalistiky. Webové stránky: <http://www.literarky.cz/index.php>

PLAV – Měsíčník pro světovou literaturu. Je vydáván od roku 2005. Příspěvky mapují literaturu napříč zeměmi i kontinenty. Každé číslo je tematicky zaměřeno (např. katalánská literatura, africká detektivka, ale i téma sebevraždy, mystifikace apod.), revue se svým zaměřením úzce vztahuje také k translatoologii, příspěvky jsou často představovány bilingvně nebo jeden text bývá uveden v několika překladech současně. Webové stránky: <http://www.svetovka.cz/>

PROTIMLUV – Revue pro kulturu. Vychází aktuálně ve dvou až třech (dvoj)číslech ročně. Vznikla v roce 2002 a je vydávána v Ostravě. Zaměřuje se na propojování rozmanitých oborů, od soudobé literatury, přes výtvarné umění až po články o experimentální i klasické hudbě. V roce 2006 bylo při časopise založeno stejnojmenné nakladatelství. Od roku 2007 revue pořádá také každoročně literární festival ProtimlufFest. Webové stránky: <http://protimluf.net/rubrika/revue/>

PSÍ VÍNO – Časopis pro současnou poezii. Od roku 1997 byl vydáván nejprve ve Zlíně, od roku 2006 vychází čtvrtletně v Praze. Soustřeďuje se na publikování domácích i zahraničních básnických textů a jejich reflexi v širších kulturních souvislostech. Dává prostor nejmladší básnické generaci a představuje netradiční tvůrčí hraniční formy (literární experiment, digitální literatura aj.). Webové stránky: <http://www.psvino.cz/>

REVOLVER REVUE – Časopis pro literaturu a výtvarné umění. Vznikl v roce 1985, zprvu pod názvem Jednou nohou. Formovala se kolem něj tzv. nejmladší undergroundová generace. Je vydáván ve dvou až třech objemných sešitech ročně. Zabývá se autory, kteří dobrovolně zaujmají místo na kulturní periferii. Kromě literatury přináší příspěvky týkající se výtvarného umění a fotografie. V letech 1995-2004 při časopisu vycházela speciální Kritická příloha Revolver Revue obsahující pouze kritické texty. Webové stránky: <http://www.revolverrevue.cz/revolver-revue>

SOUVISLOSTI – Revue pro křesťanskou kulturu. Vznikla v roce 1990 a vychází čtyřikrát ročně. Časopis je spojen s autory mladší a střední křesťanské generace a tiskne hlavně eseje a studie, přináší ale také beletrii a dokumenty. Jednotlivá čísla revue se pravidelně soustřeďují na tematické bloky z literatury české i světové (např. Dante, „Kauza Kundera“ rok poté, Hledání Polska ad.). Webové stránky: <http://souvislosti.cz/index.php>

TEXTY – Literární časopis vydávaný zpravidla čtvrtletně. Vychází od roku 1996 ve Vsetíně. Obsahuje prózu, poezii, recenze, rozhovory, dříve také komiks. Časopis je specifický svým úzkým formátem. Interval vydávání se vztahuje ke čtyřem ročním obdobím, což podporuje i provedení časopisu, kdy se střídají zelená, červená, hnědá a modrá barva. Webové stránky: <http://casopis-texty.cz/>

TVAR – Obtýdeník živé literatury. Vznikl v roce 1990, od roku 1994 je vydáván jako čtrnáctideník. Zpočátku se časopis věnoval převážně autorům a tématům před rokem 1989 proskribovaným. Od roku 1994 je součástí časopisu i příloha TVARy věnovaná beletristickým textům menšího rozsahu. List tiskne původní českou literární vědu, kritiku i publicistiku (rozhovory, fejetony, sloupky, eseje). Snaží se o mezioborové přesahy (literatura a filosofie, archivnictví, historie aj.). Webové stránky: <http://itvar.cz/>

WELES – Literární revue. Vznikla v roce 1996, původně vydávaná ve Vendryni u Třince „Wendryňskou literárně-estetickou společností“. Od roku 2001 vychází v Brně. Zejména v počátcích revue, která vycházela dvakrát až třikrát ročně, byla preferována poezie, nyní jsou oba žánry zastoupeny poměrně, texty v časopisu jsou často výtvarně doprovázeny. Od počátku bylo při revui zřízeno stejnojmenné nakladatelství. Webové stránky: <https://www.weles.cz/>

PRO ZÁJEMCE

1. Vyberte si některý z výše představených časopisů a prohlédněte si jeho produkci, grafiku, výběr publikujících autorů, složení redakce nebo koncepci dané revue, a to aspoň v rámci jednoho ročníku.
2. Vezměte vzorky některého časopisu do semináře a představte jej ve vaší studijní skupině.

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Zaměřte se na jednotlivé rubriky zvolených časopisů a odpovězte na tyto otázky:

Jaké rubriky v současných literárních časopisech dominují?

Absentují podle Vás nějaké?

Kolik prostoru je věnováno současné próze?

Kolik její reflexi? Je to prostor dostatečný?

Je něco, co vás při četbě literárních časopisů překvapilo (mile, nemile)? Co to bylo, a čím si takové překvapení vysvětlujete?

Je rozdíl mezi tím, jak je kriticky reflektována poezie a jak próza?

2.3 Literární ceny a soutěže

Literární ceny primárně usnadňují čtenářům orientaci v nepřehledné nabídce knižních titulů. V letech 2001-2010 bylo v České republice udíleno 74 literárních cen (včetně cen z literárních soutěží), vzniklo 28 nových a zanikly pouze dvě. Vybereme zde však jen několik, a hlavně ty, které mají podstatnější vliv na českou literární kulturu. Takový vliv se dá poměřovat dvěma kritérii, tím prvním je odborné renomé konkrétní ceny, tím druhým pak mediální dosah daného ocenění, schopnost zaujmout širší publikum.

STÁTNÍ CENA ZA LITERATURU – patří mezi ceny s nejdélejší životností v českých literárních dějinách. Je udílená s přestávkami od roku 1920 a byla zpravidla předávána za celoživotní dílo, méně často za aktuálně vydanou knihu. Jejími laureáty byli v době první

republiky např. Karel Čapek, Karel Matěj Čapek-Chod (oba zmiňovaní opakovaně), Viktor Dyk, Antonín Sova, Jiří Karásek ze Lvovic ad. Zejména v období padesátých let a normalizace byla udílěna vybraným autorům a dílům na principu ideologických kritérií. V současnosti je její udílení v režii Ministerstva kultury. Obnovena byla po roce 1989 nejprve s cílem ocenit doyenů české literatury (Josef Škvorecký Ivan Diviš), jen zřídka ji v této době obdržel autor mladší šedesáti let. Až v novém miléniu se situace začíná proměňovat a cena je udílěna i autorům střední generace (za prózu Pavel Brycz za román *Patriarchátu dávno zašlá sláva* v roce 2004, Patrik Ouředník v roce 2014 aj.). Zatím posledním nositelem je Jáchym Topol s přihlédnutím k aktuálně vydanému román *Citlivý člověk* (2017).

MAGNESIA LITERA – je udělována od roku 2002 občanským sdružením Litera. Projekt je od počátku veden snahou popularizovat literární díla z aktuální knižní produkce v několika kategoriích (próza, poezie, nakladatelský počín, překlad apod.). Její marketingová strategie je silně podporována i pravidelnými přenosy z udílení, vysílanými Českou televizí. Trend k neintelektuálnímu, lidovějšímu pojetí vyvolávalo v části kulturní veřejnosti nesouhlas, např. Petra Hůlová v roce 2003 odmítla převzít cenu z odporu proti „televizaci“ a „popinizaci“ literatury. Opačný přístup zvolil ve své polemice *Vzkaz z ghetta, nebo služba čtenářům* v roce 2009 šéfredaktor Hostu Miroslav Balaščík, když fungování ceny zpochybňoval právě s ohledem na mnohem slabší prodejnost nominovaných titulů, jejichž výběr by měl podle něj více směřovat k mainstreamové literatuře. Magnesia dobře ilustruje mj. i přebujelost knižního trhu, např. v roce 2009 bylo nakladateli přihlášeno do všech kategorií celkem 323 titulů, což je navíc zlomek z celkové roční produkce všech vydávaných papírových knih. Webové stránky: <http://www.magnesia-litera.cz/>

CENA JIŘÍHO ORTENA – vznikla v roce 1987 a je udílěna mladším autorům za konkrétní dílo, přičemž v roce vydání díla nesmí být autorovi více než třicet let. Cenu původně udělovalo nakladatelství Mladá fronta, které dávalo prostor začínajícím autorům. Zaměříme-li se na prozaická díla, pak oceněnými byli např. Zuzana Brabcová za román *Daleko od stromu*, 1987; Michal Viewegh za *Báječná léta pod psa*, 1993; Jaroslav Rudiš za *Nebe pod Berlínem*, 2002; Petra Hůlová za *Umělohmotný třípokoj*, 2007 aj. Od roku 2009 cenu převzal Svaz českých knihkupců a nakladatelů a Magistrát hlavního města Prahy. Webové stránky: <http://www.cenajirihoortena.cz/>

ÚKOLY K ZAMYŠLENÍ

1. Vyberte si jedno z výše uvedených literárních ocenění a hlouběji jej prozkoumejte, pokud jde např. o složení komise, výběr oceněných autorů apod.
2. Podívejte se alespoň na jedno z vyhlašování literárních cen Magnesia Litera na archivu ČT, např. zde:

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11735605916-magnesia-litera>

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Které nakladatelství vede Martin Reiner?
2. Jmenujte časopis, který se věnuje světové literatuře, má tematicky zaměřená čísla a je měsíčníkem.
3. Které literární ocenění je určeno autorům do třiceti let?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola se věnovala výběrovému přehledu nakladatelství, která se věnují vydávání současné literatury, dále představila přehled nejvýznamnějších literárních a kulturních časopisů a revuí a konečně popsala tři významné literární ceny.

ODPOVĚDI

1. Nakladatelství Petrov, dnes pod názvem Druhé město.
2. Časopis Plav.
3. Cena Jiřího Ortena.

DALŠÍ ZDROJE

DOKOUPIL, B. a kol. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945-2000*. Brno, Olomouc: Host, Votobia, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4 (Host, Brno), 80-7198-521-X (Votobia, Olomouc).

HALADA, J. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007. 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3.

MACHALA, L., KOŽUŠNÍKOVÁ, P. *Cenová bilance 2013*. Olomouc: UP v Olomouci, 2014. 131 s. ISBN 978-80-244-4448-2.

PŘIBÁŇ, M. a kol. *Česká literární nakladatelství 1949-1989*. Praha: Academia, 2014. 649 s. ISBN 978-80-200-2407-7.

---

3 VYPRAVĚČSKÉ LINIE I.: „AUTENTICITNÍ“ (DOKUMENTARIZUJÍCÍ)

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola pojednává o jedné ze dvou vypravěčských linií, které lze vysledovat v české próze po roce 1989 (třetí linii budeme vnímat jako přechodovou). Tato autentická či dokumentární linie směřuje k bezprostřednímu vyjádření konkrétní a lze říci obnažené existence.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

2 hodiny

CÍLE KAPITOLY

- Popsat vznik a charakter první, tzv. autentické či autenticitní vypravěčské linie.
  - Ukázat tuto linii na konkrétních příkladech prozaické produkce devadesátých let.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Autenticita, dokumentárnost, deník, paměti, básnický deník, autobiografie.

3.1 Obecné poznámky. Vymezení a vztah obou základních linií

Prozaickou produkci, která měla náročnější ambice a která vycházela v průběhu 90. let, si pracovně a pro lepší orientaci můžeme rozdělit do dvou linií. První z nich směřovala k tzv. autenticitě, k bezprostřednímu vyjádření konkrétní a lze říci obnažené existence. Druhé linie se týkají prózy založené na rozbití příběhu prostřednictvím rafinované (lze říci i postmoderně inspirované) hry, na prolínání reálných představ a fantaskních vizí a asociací. Žánrové formy první linie vypovídající o autobiografických cílech se pokoušejí (podle Lubomíra Machaly a Jiřího Pechara) „vyrovnat se s prožívanou kolektivní minu-

lostí, zatímco druhý koncept problematizuje samy způsoby zachycování reality, nebo se zaměřuje na její prolnutí se světem podvědomí, snu a groteskní fantastiky“. Obě linie samozřejmě představují jisté abstraktní teoretické modely, mezi nimiž se pohybuje větší na tehdy vycházejících děl.

Obě však mají společné tři elementy, a to:

1. potřebu svobodného výrazu a ovšem i tendenci k tzv. antiiluzivnosti literatury. Potřebu procesu, v němž se upozorňuje spíše než na příběh, na samotný proces psaní, do něhož je silně vtahován také čtenář, se týká „reflexivnosti či lyrizace textu, kumulace otázek po smyslu tvorby i života, hledání nových možností jazyka i celého slovesného umění a (možná trochu paradoxně) též vyhrazení velkého prostoru a pozornosti snům.“ (L. Machala)
2. intenzivní důraz kladený na autorské „já“. Toto se týká autentických textů, kde já je vyjadřováno v situacích, jak opakovaně prožívá a vnímá svět; současně v linii fantaskní a imaginativní prózy se naopak ukazuje, jaký svět „já“ generuje. Obě linie se tak zaměřují na potřebu (slovy Zbyňka Fišera) „zobrazit svět co nejpravdivěji. Do složitého, nepochopitelného a nevysvětlitelného světa vkládá autor sám sebe“, a to jako jakési centrum, sice relativní, ale zato představující prakticky jedinou jeho jistotu
3. sebereflexi – obě linie jsou sebereflexivní v tom smyslu, že „reflektují proces vzniku textu.“

Odlišnosti lze v těchto dvou tvůrčích koncepcích spatřovat zejména v jejich vztahu k literárnosti a literárním formám. **Linie autentická** má potřebu zbavit, jak uvádí Lubomír Machala, „pravdu individuálních životních pocitů a reflexí teď a tady z pout předem daných a zkreslujících literárních schémat“; právě tato „pouta literárních schémat“ (např. žánr ad.) pak mohou do značné míry tyto autentické způsoby výpovědi omezovat či spoutávat do předem vytvořených šablon. Naproti tomu **linie fantaskní** (či linie uvolněné imaginace a intertextuality) „se dobrovolně oddává fabulační, žánrové a obecně literární hře, která překračuje čas a prostor.“

3.2 Linie tzv. autenticity

Autentický prozaický proud zahrnuje zejména knižně publikované autobiografické deníky, vzpomínky či memoáry, které v posledním desetiletí dvacátého století vytvářely tento první prozaický trend, často podporovaný nedůvěrou k dobovým „fabulovaným lžím“. Současně je potřeba zohlednit nezpochybnitelnou skutečnost politické svobody v devadesátých letech. Ta totiž přinesla zvýšený čtenářský zájem po jednak necenzurova-

né odborné historické literatuře (např. týkající se druhé světové války, holocaustu apod.), jednak ovšem i po autentických výpovědích obyčejných lidí, kteří tak prostřednictvím memoárů, deníků, vzpomínek podávali dobová svědectví z válečných front či nejrůznějších koncentračních a vyhlazovacích táborů. Obliba těchto žánrů zcela nepochybně souvisí i s velkou popularitou v Čechách tehdy poměrně nových historiografických metod vycházejících z francouzské školy *Annales*, jež zkoumají dějiny mentalit, dějiny každodennosti z pohledu vlastní zkušenosti, očitého svědectví apod. Současně se obliba autentických žánrů taktéž manifestovala i v poněkud pokleslejší formě, především v podobě vydávaných memoárů populárních herců, hereček, politiků, zpěváků či sportovců a stala se obecně sociologickým jevem devadesátých let.

Velká část tvorby zahrnované do této linie vzniká před rokem 1989 a je tvořena autory samizdatového nebo exilového komunikačního okruhu. Cílem těchto děl je především oponentura vůči bývalému totalitnímu režimu, skrze osobní svědectví, skrze autopsy. Tato díla sehrála v literatuře po roce 1989, zejména v první polovině devadesátých let 20. století, velmi podstatnou roli. Sice přímo svou genezí nespádala do tohoto období, ale pokud jde o reflexi čtenářů a literární kritiky, tuto periodu významně utvářela. Mezi nejznámější příklady patří např. *Paměti 1-3* (1992, 1994) literárního kritika a historika Václava Černého, na mnoha místech poměrně kontroverzní, dále kniha vzpomínek *Let let* (1993-1994, souborné vyd., 2007) Josefa Híršala (1920-2003) a Bohumily Grögerové (1921-2014), deníkové zápisky Jana Zábrany *Celý život* (1992) a specifické *privatissimo* básníka Ivana Diviše s titulem *Teorie spolehlivosti*, za něž mu byla udělena v roce 1995 Státní cena za literaturu.

Specifické postavení tu má znovuobjevení JANA HANČE (1916-1963) a jeho textu *Události* (částečně 1948, pak v rozšířeném vyd. 1995). Jde o knihu, jejíž část vyšla ještě časopisecky v šedesátých letech 20. století a knižně potom v kanadském Torontu v nakladatelství *Sixty-Eight Publishers* v roce 1983 s názvem *Sešity*. Při znovuobjevení této knihy sehrál klíčovou roli respektovaný literární kritik a editor Jan Lopatka (1940-1993), prakticky objevitel Hanče i jeho díla. Právě Lopatka byl kritikem, který preferoval tvorbu autorů tzv. okrajových, outsiderů, lze říci „autenticitní“, a na Hančově knize ukázal jakýsi imperativ tvůrce coby outsidera, který, jedině díky této své pozici, je schopen kriticky reflektovat a nahlédnout situaci soudobé společnosti.

Pokud jde o memoárovou a deníkovou linii, nelze pominout dva zásadní tituly, řekněme přímo publikační události té doby. Jde o knihy Jana Zábrany *Celý život* a Ivana Diviše *Teorie spolehlivosti*. IVAN DIVIŠ (1924-1999) byl básník, autor řady básnických sbírek, který debutoval již v roce 1946 a v roce 1969 emigroval do Německé spolkové republiky. V *Teorii spolehlivosti* (1994, rozšířené vyd. 2002), knihy, jejíž výbor vyšel v exilu již v roce 1980, s absolutní nesmlouvavostí hodnotí nejen literaturu, ale především společenskou realitu 20. století. Jak se uvádí ve *Slovníku české literatury*: „Základním významotvorným postupem je přitom vzájemné střetávání řady stylových rovin, které jsou přeplněny filozofickými narážkami, neologismy, antinomiemi a paradoxy. Tematická posloup-

nost básně i rytmická stavba jsou neustále porušovány; vše je ‚chrlené‘ v parataktickém, enumerativním sledu – tak, jak básníková fantazie trhá pouta logiky.“

UKÁZKA

1962

Hmyz – nejzazší odosobnění, totální kolektivita, nepodmíněná poslušnost, samosebou dobrovolná a hejhurácky manifestovaná kázeň, jakbyne, když vynucená šíleným strachem o kejhák, život naprosto bez ceny, který může být kdykoli odkudkoli zlikvidován, aniž se co pociťuje mimo mstivé úlevy. Ultima Thule Hrůzy – rovněž proto, že právě tyto útvary disponují „největší nadějí na přežití“ – přežití čehokoliv.

1970

Sovětskij politruk poznal v domě čs. spisovatele při okupaci Prahy poprvé splachovací zařízení, vykonal potřebu, zatáhl za šňůru – potřeba spláchnuta. Ihned zatáhl podruhé – ale voda netekla! Zajásal: eto kompjútěr, tavárišči! Govna jest’ – vody jest’! Govna nět – vody nět! Kompjútěr!

Když má někdo ksicht jako soustružník, nemůže hrát Hamleta.
Honza Zábrana, vzpomínka

Pravdivé a skutečné je jen to, co jsme skryli a zamlčeli. Je třeba nejen statečnosti, ale i zvláštní nestoudnosti k tomu, chtít říci pravdu. A umět ji říkat! – znamená člověka dokonce nebezpečného. Mám podezření, že i on nám však něco zamlčel a skryl, snad právě on...

(...)

Jak to, žes nezabil nožem, jak to, žes nezabil, nezabil, nezabil? Jsi bledý had, světe, nadtý sračkami, nic jiného nejsi, byl bys obstojný a pozorováníhodný bez lidí.

Buď sám, ostražitý, odtažitý.

Od jisté doby, ať mluvím s kýmkoliv, potím se námahou. Připadám si hnusný, že mluvím. Slova mě obtěžují, vysilují, a já nenávidím toho, s kým mluvím, protože chápe, ale tváří se nechápavě. Je to knecht, nebo podlec, nebo idiot, nebo stejný nešťastník jako já, pak je ale na místě zavřít chlebarnu.

(...)

Celým životem se táhnoucí červená nit: neschopnost splynout s kolektivem, nepřizpůsobivost k němu, špatné zkušenosti s ním: ani v klášteře by nevydržel, ani ve společenství světců.

1984

Hovění tělu? To není, co provozujeme my, občasní opilci, mikroskopičtí břídilové, nazítrí s výčitkami svědomí, které se vůbec nevíží ke včerejšímu konzumu, ale dnešní mozkové chemii – hovění tělu, to jsou patriarchové-gründeři z pražských hospod z konce minulého a začátku tohoto století, kteří se vevalili, jako start vyzunkli tablet, který právě

kolem nesla servírka, načež zavolali: paní hostinská! podsypat!, připlatili zlatku nebo pět korun a močili rovnou do pilin pod stolem svých čtyřicet padesát nebo taky sedmdesát piv. Co tomu za dvacet let řekl organismus, je podružné. Podstatná je svrchovanost a neohlídavost těchto vévodů, neotřesitelný jejich klid, bohorovnost, a to i tehdy, když jim mozek – pochopitelně – vysazoval. Pili tak, jak svatí zažívali Boha; jsem přesvědčen, že jsou spaseni právě tak jako svatý František.

[Ivan Diviš: *Teorie spolehlivosti*, 1. čes. vydání 1994, rozšířené vydání 2002]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Sledujte autorův styl a pokuste se ukázat jeho expresivní znaky a metaforické prostředky.
2. Jak by se dala podle autora Ivana Divíše charakterizovat „pravda“?

JAN ZÁBRANA (1931-1984), básník, esejista a jeden z našich nejvýznamnějších překladatelů (hlavně z angličtiny a ruštiny) druhé poloviny 20. století začal své deníkové poznámky *Celý život* zapisovat již od dob gymnaziálních studií, záznamy končí rokem autorovy smrti. Především úhel deníkových zápisků je tu odlišný, už jen tím, že vše je fokalizováno (zaostřováno) z pohledu intelektuála vždy se pohybujícího na hraně legality či v tzv. šedé zóně. Kniha se slovy Libora Magdoně „vymyká striktnímu vymezení deníku jako literárního žánru. Účel, tematika, a tím i výsledná podoba jednotlivých zápisků se proměňuje v závislosti na proměnách autorského subjektu.“ Vypravěč si nasazuje rozmanité masky, od gymnazisty ze středostavovské rodiny, přes povýšeneckého adolescenta až po existenciálního individualistu, který koketuje se sebevraždou. Jak se rovněž uvádí *V souřadnicích volnosti*, Zábranova nesmiřitelnost „nezůstává pouze u nepřátelského režimu, ve kterém musí žít, ale je absolutní, směřuje k Bohu: „*Má Bůh hrůzu sám ze sebe, že ubližuje? Ten panchart...*“ Dokonce lze říci, že samotná tvorba tohoto deníku představovala pro Zábranu formu jisté soukromé vzpoury proti minulému režimu.

UKÁZKA

4. září 1948

Ze školní tryzny mohlo být nanejvýš špatně. Zneužívali hrozně Benešova jména.

Zarmoucení upřímně byli mnozí, ale po mnohých tvářích bylo vidět, jak se jim ulevilo Benešovou smrtí.

Odpoledne u Pídi s Jirkou, zabývali jsme se překladem.

Navečer jsem pokračoval v četbě Kryštofa a listoval jsem znovu v Palivcových Sítech.

Večer na Krakatitu. Technicky jeden z nejlepších filmů čs. výroby. Co se týče tendenční stránky, musel by se Čapek v hrobě obracet.

Večer po návratu mi bylo rozteskněně, rozevlátě, bolestně a neklidně. Ale už vím, že vždy z takové rozbolněnosti a nevyrovnanosti se ve mně vzbouzejí nové chuti k práci a k životu.

(...)

(Někdy mezi 28. červencem a 17. srpnem 1978)

Hledal jsem křestní list a z obálky vypadl tvůj pilníček na nehty. Vzpomněl jsem si na tu odpolední bouřku, po níž zůstal v podolském bytě na stole, když jsme odcházeli. Od té doby se se mnou stěhoval.

Zjara jsem potkal tvou černovlasou spolužačku, s kterou ses chodívala učit do Klementina dolů do refektáře.

Nemoci jí rozdupaly pleť jak stádo koní.

Pilníček na nehty zrezl

od té doby. Rez v drážkách.

Tenkrát. Jablka byla plná nožů.

Už tě nepotkám.

Kdybys byla naživu, letos v létě by ti bylo osmatřicet let.

[Jan Zábrana: *Celý život*, 1. vyd., 1992, ucelené vyd. 2001]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Zamyslete se nad oběma Zábranovými zápisy, které od sebe dělí třicet let, a pokuste se vyjádřit, co mají společného, a v čem naopak vidíte rozdíly.
  2. Popište rozdíly stylu Jana Zábrany oproti stylu Ivana Diviše.
-

KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Které tři elementy mají obě hlavní vypravěčské linie společné?
  2. Jaké jsou hlavní odlišnosti obou vypravěčských linií?
  3. Uveďte další příklady této linie (kromě těch, z nichž uvádíme ukázky), pokud jde o českou prózu.
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola sledovala jednu ze dvou vypravěčských linií, které lze určit v české próze po roce 1989, charakterizovala ji a ukázala prvky této linie na klíčových textech české literatury z devadesátých let.

ODPOVĚDI

1. Tyto tři prvky jsou: potřeba svobodného výrazu, intenzivní důraz na autorské „já“ a sebereflexe.
  2. Autenticitní linie si nehodlá omezovat svou výpovědní „pravdu“ literárními schématy, tedy formami a žánry, zatímco linie fantaskní či postmoderní se v těchto literárních formách pohybuje s hravostí a nadsázkou.
  3. Např. Josef Hiršal a Bohumila Grögerová: *Let let*; Václav Černý: *Paměti I-III* ad.
-

4 VYPRAVĚČSKÉ LINIE II.: LINIE FANTASKNÍ (POST-MODERNÍ)

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola pojednává o druhé ze dvou vypravěčských linií, které lze vysledovat v české próze po roce 1989 (třetí linii budeme vnímat jako přechodovou). Tato fantaskní či postmoderní linie se vyznačuje uvolněnou imaginací a velmi často se formuje okolo postmoderního způsobu myšlení a tvorby.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

2 hodiny

CÍLE KAPITOLY

- Popsat vznik a charakter druhé, tzv. fantaskní či postmoderní vypravěčské linie.
  - Ukázat tuto linii na konkrétních příkladech prozaické produkce devadesátých let a popř. i současné prózy.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Postmoderna, imaginace, fantaskno, intertextualita, aluze, psaní o psaní.

Tato linie úzce souvisí s fenoménem **postmoderny** či postmodernismu. Z hlediska vývoje umění má být postmodernismus něčím, co se vymezuje vůči estetickým měřítkům a hodnotám vyjadřovaným modernismem. Širokost samotného pojmu moderna však způsobuje i různorodost výkladů postmoderny. Lze se však shodnout na určitých významových okruzích, společných rozmanitým interpretacím tohoto fenoménu. Především to je shoda na představě, že velké ideologicko-společenské koncepce se vyčerpaly a že neexistují žádné věčné pravdy, kultury či jednotné historické výklady dějin, z čehož vyplývá, že postmodernismus vyznává radikální pluralitu ve všech ohledech a směrech. Dokonce dří-

ve „velké“ metafyzické pravdy a výklady skutečnosti mohou ustupovat těm menším, jak tvrdí jeden z teoretiků postmoderny filozof JEAN-FRANÇOIS LYOTARD (1924-1998). V umělecké praxi je povoleno míšení všech možných žánrů a stylů. V podstatě tak mizí rozdělení kultury na vysokou a nízkou, žánry dříve považované za pokleslé či dokonce brakové (dobrodružná literatura, detektivka, horor, komiks, sci-fi ad.) se dostávají do centra pozornosti náročného umění. Velmi časté jsou postupy založené na citování jiných děl, významnou se stává tzv. intertextualita, která zkoumá způsoby navazování jednoho uměleckého díla na jiné. Děje se tak pomocí buď otevřených, přiznaných, či naopak skrytých narážek (tzv. *aluzí*). Postmoderna usiluje rovněž o významovou otevřenost, nezáleží tudíž tolik na tom, co do díla vložil autor, ale jak jej bude přijímat čtenář. Na rozdíl od modernistů, kteří tvořili pro spíše užší okruh recipientů, postmodernisté se snaží oslovovat co nejširší čtenářskou obec. Děje se tak prostřednictvím jakéhosi dvouúrovňového možného přijímání díla, na jedné straně jej lze vnímat především s ohledem k příběhu, atraktivnímu ději či prvkům pokleslého umění, na straně druhé poučenější čtenář má možnost vychutnat si to, co autor do díla ve své tvůrčí (mj. i intertextuální) hře vložil, např. pokud jde o řadu *aluzí* a dalších kulturních výpůjček.

V linii rovněž figuruje vypravěč s autobiografickými rysy, který je zde do značné míry jakýmsi svorníkem a váže celou narativní konstrukci, avšak „zároveň svůj post všemožně podřívá a zpochybňuje. Zdůrazněná reflexivnost a hravost se projevuje rovněž zvýšenou frekvencí tématu *psaní o psaní*, interpretováním vlastních textů, citováním, jakož i významovou hrou s díly dalších autorů, tedy postupy označovanými jako metatextovost, autohermeneutika a intertextualita.“ (Lubomír Machala) Jiří Kratochvíl dokonce ve svém eseji *Vyznání postmodernisty* z roku 1996 (vyšlo v knize *Vyznání příběhovosti*) velmi provokativně tvrdí, že: „Postmoderní romanopisec je nedůvěřivý vůči tzv. deníkové literatuře, jejíž programovou prioritou je autentičnost. Je totiž přesvědčen o tom, že pravdou literatury je fikce, a tzv. autentických prostředků sám používá jen k perziflážním účelům. Vždyť na konci našeho století už romanopisec nemůže napsat jedinou větu, jedinou obyčejnou větu, aby se hned za ní (jak mračna komárů) nechvěly celé tony literárních asociací.“

Vypravěč je v této linii tedy tzv. demiurgem, čili stvořitelem fikčního světa, který okázale dává najevo svoji možnost volně nakládat s osudy ostatních postav, jak uzná on sám za vhodné. Tato role mu pak připravuje prostor pro celou řadu dalších narativních her, jako např. s jazykem, kompozicí, fabulací, se čtenářem, časem, vlastními i cizími texty apod. Hra s fabulací se projevuje experimentováním, variováním i destruováním předloženého příběhu. Takovéto tříštění příběhu může probíhat prostřednictvím vkládaných úvah esejistického či filozofujícího rázu. Pokud jde o podobu prostoru zmíněného typu próz, pak tento nese velmi často rysy chronotopu města či velkoměsta (zejména Prahy, ale i Brna) s mnoha různými tajemnými chodbami, zákoutími, sklepeními či vůbec prostory svým charakterem a prvky poněkud zvláštními. Do těchto tajemných prostor pak zpravidla pronikají elementy moderní civilizace (počítačové hry, reklamy, masová média apod.), které vytvářejí novodobou mytologii. V knihách této linie se čtenáři mohou setkávat s tajemnými prostory i bytostmi, ať už více či méně fantastickými či působícími znač-

ně absurdně svou situovaností do entit mnohdy civilních až všednodenních. Jak v prozaické prvotině MICHALA AJVAZE (* 1949) *Návrat starého varana* (1991), tak v jeho další knize, románu *Druhé město* (1993) se např. setkáváme s obrovskými škeblemi, se žralokem na věži katedrály, zvířaty skutečnými i zcela vymyšlenými. Ajvazovy inspirace jsou na jedné straně zřejmé (např. Jorge Luis Borges). Světový magický realismus využívá obdobné motivy a témata a podobně pracuje i s rovinou mýtů, ať už jde o mýty biblické (biblická apokalypsa) či spíše mytologické struktury a obrazy (knihovna jako džungle, knihovna-labyrint ad.). Ovšem na straně druhé český spisovatel se od svých inspirátorů výrazně odlišuje především specifickou nadsázkou (lyžaři za skříněmi v našich domácnostech) a groteskností ukazující Prahu jako místo s tajemstvím (v tradici meyrinkovské a kafkovské). Právě groteskní linii Ajvaz potvrdil i v dalších prózách (Bílí mravenci, Zenónovy paradoxy (in *Tyrkysový orel*, 1997) nebo v románu *Zlatý věk* (2001). Postupem času autor dává ve svých syžetech větší prostor např. detektivnímu či dobrodružnému žánru a atraktivitě prostředí (*Cesta na jih*, 2008; *Lucemburská zahrada*, 2011).

UKÁZKA

Hranice našeho světa není vzdálená, netáhne se na obzoru nebo v hlubinách; bledě světélkuje v nejtěsnější blízkosti, v šeru okrajů našeho těsného prostoru, koutkem oka pořád nahlížíme, aniž bychom si to uvědomovali, do jiného světa. Jdeme neustále podél břehu a podél okraje pralesa, zdá se, že se naše gesta zvedají z celku, k němuž patří i tyto zapřené prostory, a že podivně vyjevují jejich temný život, ale přitom nevnímáme hučení vln a skřeky zvířat, znepokojivý doprovod našich slov (a snad jejich tajné rodiště), nevšímáme si třpytu klenotů v neznámé zemi koutů, obvykle za celý život ani jednou nesejdeme z cesty. K jakým zlatým chrámům v džungli bychom došli? S jakými zvířaty a obludami bychom zápasili, na jakých ostrovech bychom zapomínali na své plány a cíle? Snad to byl fascinující tanec sněžných přízraků za sklem, snad to byla ironická láska k osudu rodící se z proher posledních let, co způsobilo, že starý strach z překročení hranice se ozval jen slabě, jen jakoby ze zvyku a brzy umkl; vytáhl jsem knihu a znovu ji otevřel (...)

[Michal Ajvaz: *Druhé město*, 1. vyd. 1993, uprav. vyd. 2005]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Jaký charakter mají světy, o kterých Ajvaz v ukázce z románu píše?
2. Jakými motivy autor tyto světy popisuje?

Příkladem výše zmíněných děl mohou být tzv. klasici postmoderny, např. Milan Kundera. MILAN KUNDERA (* 1929) je ve světě snad nejznámější spisovatel pocházející z Čech. Jeho *Nesmrtelnost* (franc., 1990, čes., 1993) je poslední román, který začal ještě psát česky a tvoří syntézu myšlenek z Kunderových předchozích děl obohacenou o témata nová. Klíčovým problémem románu je tzv. imagologie, tedy způsob propagandistické manipulace s hesly a obrazy. Opět se tu objevuje autorova známá nedůvěra k jakýmkoli ideologiím a idejím vůbec, která se do jeho díla promítá již od románu *Žert* (1967), nejmasivněji se však objevuje v jednom z jeho již typicky postmoderních románů *Nesnesitelná lehkost bytí* (1985). I zde tedy je román založen na vypravěči-demiurgovi, na otevřenosti textu, který vyžaduje čtenářskou aktivitu, očitáme se uprostřed permanentního vypravěčského zpochybňování jakýchkoli hotových idejí a pravd. Po *Nesmrtelnosti* se Kundera věnuje stále intenzivněji esejům, protože tento žánr prostupuje i jeho poslední romány, které jsou již psány primárně francouzsky: *Pomalost (La Lenteur)*, (1995); *Totožnost (L'Identité)*, (1998); *Nevědomost (L'Ignorance)*, (2000) nebo *Oslava/svátek bezvýznamnosti (La Fête de l'insignifiance)*, (2013). Princip esejistického psaní je u Kundery plnohodnotnou součástí epické tvorby. Lze konečně říci, že pro Kunderu je přítomnost esejistického žánru i jakýmsi důkazem o příslušnosti k tradici evropského románu, protože právě román je pro Kunderu prostorem zpochybňování patetických a ideologických „pravd“, prostorem pro ironii a nadsázku, jak píše ostatně i ve svých esejích *Umění románu (L'art du Roman)*, (1986).

Mezi další představitele této linie patří především JIŘÍ KRATOCHVIL (* 1940), jehož některé texty vyšly časopisecky ještě v šedesátých letech. Kratochvilovy příběhy se staví proti úzkosti z chaosu, příběh byl vždy autorem považován za nejčastější a nejvýraznější podobu světa jako řádu. Současně však uvádí, že smysl románu není přímo v nalezení příběhu, ale v opakovaných interpretačních pokusech o jeho hledání. Autorovy tituly jako např. *Medvědí román* (1990), *Uprostřed noci zpět* (1992), *Avion* (1995), *Siamský příběh* (1996) nebo *Urmedvěd* (1999) se setkaly se čtenářsky příznivým přijetím. Kratochvil otevřeně prohlásil postmodernismus za svůj tvůrčí program v textu *Šťastný Sisyfos* s podtitulem *Konfiteor postmoderního romanopisce* z roku 1996, který je považován za jakýsi manifest postmoderny v devadesátých letech. V textu *Vyznání postmodernisty* z téhož roku autor tvrdí, že: „Nejsamozřejmějším nástrojem postmoderního romanopisce je perzifláž a ironie. Udržují odstup od pokleslého příběhu, jenž se tu vypráví, a zároveň tak zdůrazňují, že literatura je jen hra na skutečnost a jen radost ze hry.“ A následně pokračuje až takřka manifestačním prohlášením: „Věřím, že postmoderní čas je v mnohém smyslu nešťastnějším obdobím v historii románu. Bohatě nasycen vším, čeho se kdy román dobral na své cestě, a zproštěn všech ideových a ideologických úvazků je šťastným pozastavením v dějinách románu.“

UKÁZKA

Kdo je Agnes?

Tak jako Eva pochází z žebra Adamova, jako se Venuše narodila z mořské pěny, povstala Agnes z gesta té šedesátileté dámy, která mávala u bazénu na plavčíka a jejíž rysy se mi již rozplývají v paměti. To gesto ve mně tehdy probudilo nesmírný a nesrozumitelný stesk a ze stesku se narodila postava ženy, kterou nazývám Agnes.

Ale není člověk, a románová postava snad ještě víc, definován jako jedinečná, neopakovatelná bytost? Jak je tedy možné, že gesto, které jsem viděl na jednom člověku, které s ním bylo spjato, charakterizovalo ho, bylo jeho osobitým půvabem, je zároveň podstatou docela jiného člověka a mého snění o něm?

[Milan Kundera: *Nesmrtelnost*, 1. čes. vyd. 1993]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Jak byste charakterizovali vypravěče v Kunderově ukázce?
2. Jak je zde konstruována postava Agnes?

OTÁZKY

1. Jak byste charakterizovali tuto linii české prózy?
2. Uveďte příklady této linie z české prózy 90. let.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola sledovala druhou z obou vypravěčských linií, které lze určit v české próze po roce 1989, charakterizovala ji a ukázala prvky této linie na klíčových textech české literatury z devadesátých let.

ODPOVĚDI

1. Tato linie je založena na fantasknosti a imaginaci, přičemž s ní souvisí také fenomén postmoderny. Postmoderna zde ovlivňuje především charakter narativní linie, a to svojí vypravěčskou hrou, všelijak tuto linii podryvající a zpochybňující.
  2. Milan Kundera: *Nesmrtelnost*, Michal Ajvaz: *Druhé město*; prózy Jiřího Kratochvíla atd.
-

5 VYPRAVĚČSKÉ LINIE III.: PŘECHODOVÉ ÚTVARY

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola pojednává o třetí, přechodové vypravěčské linii, která se formuje v pomezích útvech určených způsobu vyprávění kombinujícími fikčností a hru s autenticitou a dokumentárností.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

- Popsat vznik a charakter třetí, přechodové vypravěčské linie, která je tvořena přechodovými útvary autobiografie a imaginace.
- Ukázat tuto linii na konkrétních příkladech prozaické produkce devadesátých let a popř. i současné prózy.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Autokonfese, autobiografie, imaginace, deník, dopis, insitnost, lidové vypravěčství.

Výše uvedené znaky dokumentarizující vypravěčské linie, tedy bezprostřednost záznamu a takřka autokonfesijní charakter textu s deníkovým pozadím, využil také ze zavedených autorů např. BOHUMIL HRABAL (1914-1997), zvláště v pracích rozkročených mezi fikcí a novinářským zpravodajstvím, jako byly *Kouzelná flétna* (1990 in *Listopadový uragán*) nebo milostně laděné listy americké bohemistce April Giffordové, které vyšly pod názvem *Dopisy Dubence* (1995). Lubomír Machala uvádí, že: „V devadesátých letech byly frekventované prózy, v nichž byla osobní spisovatelova zkušenost podrobena epické fabulaci a umělecké transformaci.“ Asi nejznámějšími příklady próz tohoto typu byly

některé z knih VLASTIMILA TŘEŠŇÁKA (1950), za všechny např. *Klíč je pod rohožkou* (1995). Rozsáhlá próza, v níž hlavní vyprávěcí linii tvoří milostný příběh, je mimo jiné výpovědí o návratu do vlasti a o společenském vývoji po roce 1989 připomínajícím karikaturu. Typické outsiderství, neotřelost a syrovost charakterizují jinou významnou knihu, *Pestré vrstvy* IVANA LANDSMANNA (1949-2017), které byly vydány v roce 1999. Próza se skládá ze dvou částí: první je vyprávěna se spontaneitou lidového vypravěče, ovšem současně s jakousi insitností, s níž se zprostředkovává drsná realita hornického prostředí na Karvinsku, průmyslové periferie východu republiky, kde autobiografický hrdina Ivan pracuje jako havíř. Druhá část vypráví o protagonistově cestě za bratrem do Kanady a jeho usazení v Holandsku, kde nakonec dostává politický azyl. Samotný autor byl rodákem z Nového Jičína, ale prožil velkou část života v Havířově-Šumbarku a téměř šestnáct let pracoval na karvinském dole Lazy. V roce 1985 emigroval za svým bratrem do Kanady, aby po několika měsících odtamtud požádal o azyl v Holandsku. Tam se nakonec jeho blízkým přítelem stal písničkář Jaroslav Hutka.

UKÁZKA

Klec se řítí do šachty, přeplněná těly havířů, smradem propocených fáraček a alkoholovými výpary. Je ticho, nikomu se nechce mluvit. Je pondělí odpolední šichta a navíc byla v pátek výplata, takže většina měla hlavu v kumštu, buď z chlastu, anebo z toho, jak ho doma stará zdupala, že přinesl tak málo. Šol se zhoupla, signalista zahaltoval zvonem a spustil můstky. Ozvalo se mamrání, protože se nikomu nechtělo vystupovat a navíc ještě fachtat. „A zase sme v té skurvené d'ure! Aby to smrtka pojebala!“ ozval se vedle mě jeden stěnový havíř, z kterého ještě táhlo jak ze sudu. V ruce měl už připravený igelitový sáček s tabákem. Posadil jsem se na firungy, vyhrnul si límec blůzy ke krku, protože od šachty nepříjemně táhlo. Čekal jsem na kluky, až se všichni dáme dohromady a potom pošmarujem do revíru. Kolem mě si posedalo pár havířů, kteří též čekali, až se dají dohromady. Rvali si do nosu angličák a dávali si na slivku. „Dej si, Ivan!“ nabízel mi stěnový krabičku s angličákem. „Nechcu,“ říkám, „nedělá mi to dobře.“ Vždycky, když jsem si šňupnul angličáku, tak jsem měl z toho týden rýmu.

[Ivan Landsmann: *Pestré vrstvy*; 1. vyd. 1999]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Všimněte si lexika v ukázce a určete, jaké útvary jazyka tu jsou použity a jaký mají význam?
2. Jak se v ukázce projevuje tzv. autenticita a něco, co bychom mohli nazvat jako lidové vypravěčství?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Jak byste charakterizovali výše uvedené přechodové útvary mezi oběma vypravěčskými liniemi?
2. Který autor z této skupiny je spjat s regionem severní Moravy a Slezska?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola sledovala poslední, kombinovaný způsob tvořený přechodnými útvary a charakterizovala jej na základě konkrétních textů, zejména v díle Ivana Landsmanna.

ODPOVĚDI

1. Lze je popsat slovy Lubomíra Machaly: jsou to tedy prózy, kdy je „osobní spisovatelova zkušenost podrobena epické fabulaci a umělecké transformaci.“
  2. Ivan Landsmann, který žil v Havířově a pracoval řadu let na karvinském dole.
-

6 SITUACE V NOVÉM MILÉNIU

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola nastiňuje situaci v české kultuře po roce 2000 (nové fenomény čtenářského trhu, ústup postmoderního a experimentálního způsobu vyprávění ve prospěch návratu k tradičnímu příběhu, nástup mladé autorské generace ad.).

CÍLE KAPITOLY

1. Pojmenovat v základních obrysech dobové souvislosti a společenský kontext prózy v novém miléniu.
2. Popsat klíčové teze estetiky tohoto období.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Čtenářský trh, postmoderna, tradiční námět, experimentální literatura, velké dějinné příběhy, mediální obraz, žánrový systém.

6.1 Obecné uvedení a klíčové teze

Jak uvádí Alena Fialová v publikaci *V souřadnicích mnohosti* „zatímco v porevolučních devadesátých letech prošla česká literatura výraznými změnami“ týkajícími se jak struktury čtenářů, tak svých společenských funkcí, „v prvních letech nového milénia se vyvíjela bez zásadních otřesů.“ Tehdejší stav si můžeme shrnout v několika tezích:

1. Především ustal nakladatelský boom devadesátých let, **čtenářský trh se nasytil** v řadě oblastí i dříve zakázaných autorů.
2. Ukázalo se, že v minulosti tak populární literatura z okruhu undergroundu či samizdatu přestává čtenáře přitahovat, zákonitě vyvstaly otázky po **estetických hodnotách** tohoto typu literatury, a ne vždy se ukázal být tento typ literatury automaticky esteticky kvalitní, naopak veškerá literatura začala podléhat tržním me-

chanismům. Čtenáři zjistili, že literatura si musí umět nacházet své místo na slunci, a to leckdy ve velmi obtížné konkurenci. V okruhu dříve zakazovaných děl se tak nenacházejí jen literární klenoty a skvosty, ale i knihy průměrné, a dokonce i ty, které prostě ve společnosti nijak nerezonují.

3. **Postmoderna** ztratila ze svého momentu překvapení či překvapujícího gesta a hry, jak je pěstovala v devadesátých letech. Přesto v postmoderním stylu vznikaly zásadní umělecké výpovědi té doby, např. Jáchym Topol: *Kloktat dehet; Chladnou zemí* (2009), Miloš Urban: *Hastrman* (2001), Patrik Ouředník: *Europeana* (2001).
4. Ústup od postmoderny a experimentů s vyprávěním, který se udal v jisté části umělecké výpovědi, otevřel prostor pro **tradiční náměty** se zaměřením na konkrétní prostor a čas, na reflexi aktuálních společenských problémů a osobní paměti.
5. V umělecké próze se tak naplno projevilo **estetické rozpětí** zcela běžné pro standardní společenské podmínky, na jedné straně stojí díla elitní, čtenářsky náročná s experimentálními i esejistickými prvky, na straně druhé máme e-literaturu na hranici populární zábavy, vycházející ve velkých nákladech a řídicí se pravidly komerční podbízivosti.
6. Silněji se začíná prosazovat **mladší a střední generace**, klíčovými se stávají témata z oblasti mezilidských vztahů (Petra Soukupová, Petra Hůlová, Jana Šrámková ad.), a to nejen u ženských autorek (např. Edgar Dutka).
7. Stále oblíbenější jsou témata spjatá s našimi **velkými dějinnými příběhy**, tedy těmi, které formují (i deformují) nacionální společenství a jeho identitu i mentalitu. Tato témata pak umělecky zpracovávají např. Petra Hůlová, Jakuba Katalpa. Mezi tyto látky vhodné ke zpracování patří odsun Němců, popř. komunistická ideologie počátku 50. let, to vše pojato v rámci realistického, široce vyprávěného a pojatého příběhu.
8. Prozaický trh začal být mnohem silněji konfrontován s dalším rozšiřováním **mediálního prostoru**, se světem překladu, žánrové literatury, čtíva a s rozvojem jiných médií (zejména film, televize a konec konců i internet).
9. Konečně se ukazuje poněkud změněný vztah mezi autorskou strategií ve **vztahu poezie a próza**. Zatímco svět poezie zůstává spíše uzavřen a, řekněme, stabilizován, svět prózy daleko intenzivněji pracuje s kategoriemi čtenářského očekávání a zájmu, a to nejen na úrovni teoretické reflexe, ale i uvnitř autorských strategií a

tvůrčích plánů řady autorů, což se projevuje přiznaně v nejrůznějších mimouměleckých činnostech, nejrepresentativněji např. v rozhovorech.

PRO ZÁJEMCE

1. Uspořádejte mezi svými známými, případně mezi návštěvníky knihovny anketu s otázkami: Co víte o současné české próze? Jaká jsou podle vás její hlavní témata a jací jsou její zásadní autoři?
2. Kterí autoři současné prózy jsou čtení, a jak to souvisí s jejich mediální „viditelností“?
3. Co všechno dnes ovlivňuje mediální obraz autora, a jak s tímto „obrazem“ autoři pracují?

6.2 Po prvním desetiletí

Níže uvedené provolání 12 odstavců o próze od předních představitelů současné prózy Jany Šrámkové, Jana Němce a Ivany Myškové ukazuje otázky, které po prvním desetiletí nového milénia řeší nejen česká próza, ale i literatura obecně.

UKÁZKA

1. Velký román

Nesdílíme volání části kritické obce po tzv. velkém románu. Víme, že román sám o sobě je existenciální výzva a velkým ho může učinit jen okolnost. Právě ta se však změnila natolik, že velký román učinila prakticky nemožným. Prostor díla už není v první řadě ani teologický, ani filozofický, ani sociální. Kdo uvěří spisovateli, který bude věštit z odrazů ve výkladech nákupního centra? Jak oslovit jediným textem společnost, která se neshodne ani na jediné modlitbě? Došlo k privatizaci světa mezi subjekty a také román se stal šachovnicí, na níž svými figurami tahá subjektivita. Každý obděláváme své šachové políčko a pak táhneme. Není zoufalé volání po velkém románu jen komplexem malé literatury, která je odsouzená k věčné bolesti krční páteře, jak snaživě vyhlíží k těm velkým?

2. Osobnost

Podobně jako se nepřipojujeme k anachronickému volání po velkém románu, nesdílíme ani touhu po velké autorské či kritické osobnosti. Jaké odvětví má dnes tak výrazné představitele, že jejich názor platí jako normativ, nebo se s ním alespoň každý musí vyrovnat? V době dialogu a malých forem, v době prezentace a performance vyčnívají

leda provokatéři typu Davida Černého, agilní popularizátoři jako Václav Cílek či mediálně vděčné tváře typu Tomáše Sedláčka. Co bychom si právě v literatuře počali s velikánem? Šalda se hodí k lamentování, Hrabal jako zaklínadlo, Kundera jako šibollet. Snad tedy nejsme dost charizmatičtí, fotogeničtí, provokativní ani edukativní, buď. Tak jako tak odmítáme oslňovat a hníst svou osobnost tak dlouho, dokud nezíská žádané míry. Nic z toho s podstatou literatury nesouvisí.

[Jana Šrámková, Jan Němec, Ivana Myšková: *12 odstavců o próze*. In *Respekt* č. 51/52, 16.-29. prosince 2013, s. 116-117]

Textu je vlastní skepse nejen k jakýmkoli ideologiím, ale i požadavku aktuálnosti literárního díla. Autoři tedy pokračují s dotazem: „Z jakého důvodu by měla dobrá literatura splňovat kritéria dobré publicistiky?“ Vždyť literatura je přece „autonomní sféra s vlastní časovostí.“ Lze říci, že se dnes stále častěji setkáváme s hlasy, které volají po tom, aby se literatuře vrátilo zpět její intimní místo, protože psaní je skutečně „osamělá činnost“ zcela nezávislá na marketingu a nakladatelské praxi vydávání knih. Text ukazuje volání, jistě nemalé, části spisovatelů po jakémisi ztišení literatury. Závěrečná proklamace „psaní je naše svoboda“ jednoznačně posouvá literaturu zpět původním existenciálním či snad archetypálním přesahům nebo zkrátka jen k „obyčejné“ intimitě, k potřebě jedinečnosti výrazu oproti veškerým mediálním tlakům, literárnímu provozu či tržnímu humbuku.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Zamyslete se nad uvedenými tezemi provolání tří současných autorů a případně si obstarejte celý jejich text.

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Uveďte klíčové znaky situace literatury v novém miléniu.
2. Jak reagují témata současné prózy na historické okolnosti?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Je možno zakončit tento výklad citací ze studie Aleny Fialové, že: „První desetiletí nového milénia přineslo pestrou prozaickou produkci širokého generačního, myšlenkového i žánrového spektra a velké škály poetik: od tvorby autorů, kteří již v devadesátých letech navázali na své starší, osvědčené poetiky až po spisovatele a spisovatelky rozvíjející nová témata a postupy. Takto vytvořená škála mnohosti pak přešla i do počátku desetiletí následujícího. V něm zatím můžeme identifikovat všechny popsané tendence a individuální poetiky, včetně snahy zobrazovat nedávná dějinná traumata nebo snahy vyjít vstříc širší obci čtenářů.“ Posledně jmenovaná skutečnost jen potvrzuje názory uvádějící úzkou vazbu mezi uměleckým projevem současného spisovatele a literaturou jako otázkou trhu. Tvůrci jsou tedy nuceni se s těmito trendy ať už jakkoli vyrovnat.

ODPOVĚDI

1. Nasycení čtenářského hladu především po literatuře zakazované do roku 1989; ztráta překvapivosti a novosti postmoderny; ústup od experimentů ve prospěch tradičních námětů s konkrétními reáliemi, společenskými či historickými kontexty; prosazování mladší a střední generace autorů a autorek; častější prosazování autorek-žen; nástup tematiky spjaté s osobní pamětí a současně s velkými dějinnými příběhy (Jáchym Topol, Petra Hůlová, Kateřina Tučková, Jakuba Katalpa ad.); potřeba medializace vlamující se do literatury; proměna autorského vztahu poezie a prózy, která začíná více pracovat s kategoriemi čtenářského očekávání a zájmu.
2. Oblíbená jsou témata spjatá s našimi velkými dějinnými příběhy, tedy těmi, které formují (i deformují) nacionální společenství a jeho identitu i mentalitu.

7 VYBRANÍ AUTOŘI I. – MICHAL VIEWEGH

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Michala Viewegha.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Michala Viewegha.
  2. Představit způsob jeho vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Michal Viewegh, postmoderna, pop-literatura

Výběr několika uvedených spisovatelů a dvou spisovatelek zcela závisí na subjektivních kritériích autora tohoto textu se všemi riziky, která s sebou takovýto výběr přináší. Volba jednotlivých osobností je podmíněna jak čtenářskou oblibou či populárností (Michal Viewegh, Miloš Urban, Petra Soukupová, Jaroslav Rudiš), tak významem jejich díla, pokud jde o práci s jazykem nebo nově otevíranými tématy (Jáchym Topol, Petra Hůlová) či např. znovuoživením povídkového žánru Jan Balabán). Profily spisovatelů jsou řazeny generačně a také s ohledem na publikační debuty.

MICHAL VIEWEGH (*1962), absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy (obor český jazyk-pedagogika), poté začal učit na základní škole na Zbraslavi, následně působil jako redaktor v nakladatelství Český spisovatel. Nyní jako spisovatel na volné noze. Viewegh patří pravděpodobně mezi nejznámější představitele pop-literatury. Mezi jeho nejvýraznější tituly lze zařadit: *Báječná léta pod psa* (1992), *Výchovu dívek v Čechách*

(1994) či posmutnělý příběh tragiky i grotesky *Účastníci zájezdu* (1996). K tradičním kompozičním postupům se autor přiklání v *Povídkách o manželství a o sexu* (1999). Po roce 2000 charakterizují jeho tvorbu pokusy o přiblížení se určitému literárnímu žánru a současně podání jeho sofistikovanější variací, např. pokud se jedná o detektivku *Případ nevěrné Kláry* (2003) nebo příběhy pro ženy v *Románu pro ženy* (2001). Oblíbené téma jeho psaní jsou vztahy na úrovni přátelské, milostné i rodinné (*Povídky o lásce*, 2009). Viewegh si s oblibou hraje se čtenářem, prostřednictvím mnohdy i značně poučených intertextových strategií (*Nápady laskavého čtenáře*, 1993; *Nové nápady laskavého čtenáře*, 2000). Jeho talent spočívá především v parodii a humoristickém odstupu. Autor sám své práce označuje jako melancholické grotesky. Čtenář je velmi často znejišťován ohledně vztahu reality a fikce, a to ještě více prostřednictvím autorovy vypjaté ich-formy (např. *Báječný rok: deník 2005*, 2006). Spíše než na záznam existenciálních pocitů autor spoléhá na dramatickou linku a bravurně napsaný příběh.

UKÁZKA

Kvido se měl podle Zitiných předpokladů narodit v prvním srpnovém týdnu roku devatenáct set šedesát dva v porodnici v Podolí. Jeho matka měla v té době za sebou dvanáct divadelních sezón, avšak velkou většinu svých převážně dětských rolí v Jiráskových, Tylových, Kohoutových a Makarenkových hrách považovala za mírně kompromitující hříchy mládí. Studovala ostatně čtvrtý ročník práv a svou účast v komparsu Divadla čsl. armády na Vinohradech brala už jen jako nezávaznou hru (což jí ovšem na druhé straně nebránilo, aby víceméně náhodnou okolností, že termín porodu spadá do divadelních prázdnin, neprezentovala před úspěšnějšími kolegyněmi coby věc naprosto samozřejmé profesionální kázně). Jakkoli to zní paradoxně, pod slupkou ochotnického zanícení byla Kvidova matka – někdejší hvězda školních představení – ve skutečnosti velmi stydlivá a kromě Zity ji také nesměl nikdo jiný prohlédnout.

[Michal Viewegh: *Báječná léta pod psa*, 1. vyd. 1992]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Zamyslete se nad postupy, kterými Viewegh dosahuje humoru a nadsázky.
2. Jak se projevuje ona vypravěčova „nezávazná hra“, o které hovoří ukázka?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Jak označíte typ literatury, který Michal Viewegh svým dílem reprezentuje?
  2. S jakými prvky vyprávění autor ve svých prózách pracuje?
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Michala Viewegha.

ODPOVĚDI

1. Tzv. pop-literatura.
  2. Humor, nadsázka, vtip.
-

8 VYBRANÍ AUTOŘI II. – JÁCHYM TOPOL

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Jáchyma Topola.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Jáchyma Topola.
  2. Představit způsob jeho vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Jáchym Topol, Filip Topol, Psí vojáci, Revolver Revue, underground.

JÁCHYM TOPOL (*1962) je spjatý s nejmladší generací undergroundu, která se objevuje v polovině osmdesátých let okolo časopisu Revolver Revue s básníkem a prozaikem Petrem Placákem, básníkem Vítem Kremlíčkou, J. H. Krchovským nebo se svým mladším bratrem FILIPEM TOPOLEM (1965-2013), který vešel ve známost především jako rockový hudebník a frontman ve skupině Psí vojáci. Počátky Jáchyma Topola jsou spojeny s poezií. Textoval hudbu jak Psích vojáků, tak i dalších kapel, jako byla např. Národní třída. Vydal sbírky *Miluju tě k zbláznění* (smz., 1988, ofic. 1991) a *V úterý bude válka* (1993). Jeho polistopadová tvorba se však více než na poezii zaměřuje na prózu a na novinářskou činnost, pravidelně přispíval svými reportážemi např. do časopisu Respekt. Jako prozaik se proslavil zejména románem *Sestra* (1994), odehrávajícím se na přelomu osmdesátých a devadesátých let, který byl jak kritikou, tak veřejností přijat velmi pozitiv-

ně a za nějž obdržel v roce 1995 Cenu Egona Hostovského. Hlavním hrdinou je Potok, mladík ze společenské periferie, pohybující se v prostředí veksláků, zlodějí, bezdomovců i různých cizineckých gangů, dokonce apokalyptických sekt (v novele *Anděl*). Topolova obliba podobných sociálních skupin a komunit vychází z fascinace autorů této generace undergroundu (podobně Filip Topol, Petr Placák ad.) prózami a světem knih Jaroslava Foglara, které modernímu mladému člověku přibližují archaické „kmenové“ myšlení.

V románu *Sestra* je klíčový především způsob zápisu zběsilé Potokovy *road movie*, nikoli náhodou je román označován za výpověď celé jedné generace. Titulem autor odkazuje k hledání pramytického, archetypálního obrazu ženství, které jediné v současném zběsilém světě může poskytnout oporu a jistotu. Román je typickou postmoderní výpovědí, v níž se mísí vysoké s nízkým. Topol dále v tvorbě pokračoval knihami *Výlet k nádražní hale* (1995), *Anděl* (1996), *Kloktat dehet* (2005), *Chladnou zemí* (2009) a *Citlivý člověk* (2017). V některých z nich (např. *Chladnou zemí*) zkoumá – prostřednictvím akčního a atraktivně vystavěného příběhu a dějových zvrátů – naši zanikající paměť a nebezpečí nových, rafinovaně promyšlených totalit.

UKÁZKA

Sestra ke mně otočila tvář a ta byla plná slz, pocem, řekla, zabořila hlavu do mého podpaždí a plakala. Já nemoh, koukal jsem na hvězdy. Asi to na mě přijde jindy. A doufám, že ona u toho bude. Až mi dojde ten dnešní večer, říkal jsem si.

Usnula. Třeba tam přišel, protože Psice nechce, abych tyhle svý lásce řekl... a pistole tlačila mě, vytáh jsem ji z bundy a dal za opasek... vůbec jsem nestál o to, aby sestřička věděla, kde ji tahám. V tý pistoli byl jeden náboj a ten... ten schovám.

Koukal jsem na hvězdy a do nich, zřídla chladu, nehybný oči na křídlech tvora, nebo otvory jinam. A pak jsem taky usnul. Byli jsme dost unavený.

A já měl svůj... byl to vlčí sen. Vyběhli jsme, Rakša radostí kňučela... já taky, urazili jsme zámek u klece a v zoologický to zachřestilo na celou poslední noc, jeden z nás urazil zámek úderem tlapy, řetěz pad a pak jsme běželi, běželi jsme po tvrdým umrzlým sněhu, lesem a přes hroudy a po kamenech, naše drápy cvakaly a my jsme se ani nestarali o svoje stopy, protože jsme běželi... pryč.

[Jáchym Topol: *Sestra*, 1. vyd. 1994]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Zamyslete se nad Topolovým vyprávěcím stylem a jazykem.
  2. Kde všude se projevuje výkladem zmiňovaná imaginace?
-

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Z jakého prostředí Jáchym Topol původně vychází?
  2. Jaké sociální prostředí Topol ve svých prózách reflektuje?
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Jáchyma Topola.

ODPOVĚDI

1. Z prostředí generace nejmladšího undergroundu.
  2. Sociální periferii ve své nejrůznější podobě, party veksláků, bezdomovců, gangy zlodějů, rozmanité apokalyptické sekty apod.
-

9 VYBRANÍ AUTOŘI III. – JAN BALABÁN

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Jana Balabána.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Jana Balabána.
  2. Představit způsob jeho vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Jan Balabán, evangelictví, ostravská periferie, autobiografičnost.

JAN BALABÁN (1961-2010) byl prozaik úzce spjatý s Ostravou a s tématem průmyslové ostravské periferie. Pocházel ze starého evangelického rodu na Vysočině, vystudoval obor čeština-angličtina na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, pak pracoval v Ostravě jako překladatel zejména technických textů. Byl autorem existenciálně pojatých próz se specifickou poetikou plnou úzkosti a pocitů životní prázdnoty. Debutoval souborem povídek *Středověk* (1995), pokračoval sbírkami *Boží lano* (1998) a *Prázdnoty* (1998). Následoval román *Černý beran* (2000) a próza *Kudy šel anděl* (2003) inspirovaná hodnotovou vyprázdněností ostravského sídliště. Za nejsilnější oblast jeho tvorby můžeme jednoznačně považovat povídky, které jsou vystavěny jako reflexe a analýzy rozhodujícího okamžiku protagonistova života. Balabánovi hrdinové velmi často nezaprou autobiografické rysy, jejich vykořeněnost je posilována např. i volbou jmen (Pavel Nedostál, Nedoma apod.). Postavy pociťují nespokojenost se svým životem, nemají však sílu tento stav změnit. Nepomáhá jim ani víra v Boha, jehož existence je buď zpochybno-

vána, nebo pocitována jako zcela nedostupná. Svoji poetiku Balabán vycizeloval ve dvou posledních povídkových komponovaných cyklech *Možná že odcházíme* (2004) a *Jsmetady* (2006), v nichž se objevují a opět mizí někteří Balabánovi typičtí protagonisté.

UKÁZKA

V neděli

Otevřel ledničku a obrátil do sebe zbytek nedopitého piva. Kuchyňským oknem zahlédl v nachovém pruhu nad střechou protějšího domu hejno černých ptáků. Havrani a kafky, letěly do města jako cár utrženého kouře. Vířící živé saze. Postavil vodu na kávu. V dětském pokoji se něco pohnulo. Za chvíli vstanou a pustí si v televizi ty hrozné dyznejovky. Kačeři z Kačerova. „Pořád mi ty děti někdo bere,“ povzdechl si Pavel Nedostál v neděli před ránem a dál sledoval hejna černých operenců nad komíny a anténami.

Jak vypadá kavka? Šikovně useknuté polínko. Na širším konci do něj napříč zatlučeš dlouhý hřebík tak, aby vyčníval na druhé straně jako zobák. Domyslíš si křídla a ocas a máš loutku. Když budeš šikovně tahat za provázky, budeš mít kavku, která si jen tak poletuje nízko nad zemí, jen tak poskakuje, pozobává a radostně prozpěvuje: „Ťa, ťa!“ V neděli ráno na vesnici na plácku před kostelem Pavlík Nedostál už umytý a svátečně oblečený poskakuje za ní. Říkají, že kavka se dá ochočit. Chodí pak za lidmi jako pejsek. Prý se dokonce může naučit mluvit, ale to se ještě nikomu nepovedlo.

[Jan Balabán: *Prázdniny* (úryvek z povídky *V neděli*; 1. vyd. 1998)]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Charakterizujte protagonistu povídky.
2. Jaký význam zde nese obraz kavky?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. S jakým městem či regionem, je spjato Balabánovo dílo?
2. K jakému směru Balabánovy prózy lze přiřadit?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Jana Balána.

ODPOVĚDI

1. Ostrava, Ostravsko.
  2. Existenciálně laděná próza, existencialismus.
-

10 VYBRANÍ AUTOŘI IV. – MILOŠ URBAN

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Miloše Urbana.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina.

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Miloše Urbana.
  2. Představit způsob jeho vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Miloš Urban, postmodernismus, horor, gotický román.

Miloš Urban (*1967) pracuje jako nakladatelský redaktor v nakladatelství Argo, kde má na starosti překlady z anglické literatury; rovněž občas překládá, mezi jeho nejvýznamnější překlady patří např. Barnesův román *Flaubertův papoušek* (čes. 1996). Urban vstoupil do literatury mystifikačním románem *Poslední tečka za rukopisy* (1998) napsaným ještě pod autorovým pseudonymem Josef Urban a opatřeným podtitulem *Nová literatura faktu*. V české literatuře se tak objevil autor od začátku inspirovaný žánrovou travestií a mystifikační hrou se čtenářem, tedy faktory, které ukazují především na postmoderní způsob vyprávění. Tuto tendenci Urban prokázal i svým druhým románem *Sedmikostelí* (1999), který se stal, společně s jeho třetí prózou *Hastrman* (2001), literární událostí. *Hastrman* vzápětí obdržel Cenu Magnesia Litera za prózu. *Sedmikostelí* nastolilo klíčovou tematickou linii autorova tvůrčího směřování, ovlivňovaného poetikou romantismu, a zejména tehdejší oblíbeným žánrem gotickým románem, což spisovatel přiznal nejen jedním ze svých mott umístěných v úvodu knihy („*Romantický umělec odvrací zrak*

od sebe a své společnosti a hledí zpátky.“ F. Nietzsche), ale především tyto sympatie dále potvrzoval knihami jako *Stín katedrály* (2003), *Santiniho jazyk* (2005) nebo novelou *Michaela* (2004), kterou vydal pod pseudonymem Max Unterwasser. Postava Maxe Unterwassera, jakési autorovo alter ego, vystupuje v některých jeho textech, kromě *Stínu katedrály* to je např. v povídce Běloruska (in *Mrtvý holky*, 2007). Autora lze jistě označit za suverénního vypravěče, přestože právě podobné vypravěčské strategie s sebou nesou i – postupem času hrozící – možné tematické i žánrové vyprázdnění a následnou stereotypičnost; ta se pak může projevit zvláště prostřednictvím v Urbanově díle sílicí společensko-kritické látky (např. *Boletus Arcanus*, 2011; *Praga piccola*, 2012).

UKÁZKA

Nízké bílé slunce přelezlo zed' nemocnice a uvízlo v pavučině javorových korun. Pozvolna a jako na truc ohřívalo mrazivý suchý vzduch vonící listím, pro něž nebylo pod nohama vidět chodník. V Kateřinské to nebylo horší než v jiných letech, ale Viničnou zasypala v celé délce šelestivá duna, pod níž se ztratil asfalt i dlažební kostky. Jistota pevné půdy pod nohama byla ta tam, každý krok znamenal dobrodružství bez pevných obrysů, nejasný, neurčitě zlověstný otisk podrážky v červené závěži. Prodírat se zapadnou ulicí však může být nebezpečné; stejně nebezpečné jako procházka po zamrzlé řece.

Ubíral jsem se po větrovském hřebeni směrem ke Karlovu, rozrážel nohama žluté moře a uhýbal před sprškami rozvířeného okru, rumělky, sieny a umbry. Ulice se proměnila v říční koryto s kolmými břehy: špitální zed' po levé ruce a budovy přírodovědy po pravé. Když si cestu v mysli prodloužíte, protnete jí pahorek a překlenete údolí, neomylně vás dovede ke kostelu. Zbožný poutník nezbloudí.

[Miloš Urban: *Sedmikostelí*; 1. vyd. 1999]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Sledujte v Urbanově textu motivy inspirované romantismem, popř. literární „tradicí“ obecně.
2. Jak autor navozuje atmosféru neklidu a jakési nedefinovatelné nejistoty?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Které prvky či který prvek v Urbanově díle ukazuje na postmoderní způsob vyprávění?
  2. Kterým žánrem vznikajícím na konci 18. století je Urban ovlivněn?
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Miloše Urbana.

ODPOVĚDI

1. Mystifikace, hra s textem i čtenářem (užívání pseudonymu).
  2. Gotickým románem.
-

11 VYBRANÍ AUTOŘI V. – JAROSLAV RUDIŠ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Jaroslava Rudiše.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Jaroslava Rudiše.
  2. Představit způsob jeho vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Jaroslav Rudiš, punk rock, Německo, Berlín.

JAROSLAV RUDIŠ (* 1972) se narodil v Turnově a patří již mezi autory, kteří debutovali už v novém tisíciletí. Jeho spisovatelská dráha byla směřována již vysokoškolským studiem, absolvoval studium němčiny a dějepisu na Technické univerzitě v Liberci. Pracoval jako redaktor v deníku *Právo*, vystřídal však i mnohá další zaměstnání. Zásadní však pro jeho tvorbu je vazba na německý jazyk a německé kulturní prostředí. Rudiš mnohokrát v Německu pobýval v rámci studentských pobytů i různých grantů a stáží. Jeho debut *Nebe pod Berlínem* (2002) je generační výpovědí o nonkonformním prostředí berlínské punkové subkultury, kterou Rudiš vnímá prostřednictvím magických a fantaskních obrazů. Protagonisté touží vystoupit ze zavedených stereotypů konzumní společnosti. V knize mají velkou úlohu hudba a berlínské metro. Román může působit jako beletrizovaný průvodce po berlínském metru, ale i po berlínské nekomerční kultuře (noční podniky, bary, rockové kluby, alternativní berlínské čtvrti apod.). Volnou inspirací zde byl film *Nebe nad Berlínem* německého režiséra Wina Wenderse z roku 1987. Masovější popularitu

však Rudišovi získaly román *Grandhotel* (2006), zfilmovaný v tomtéž roce Davidem Ondříčkem, a zejména komiksová trilogie *Alois Nebel* (souborně, 2006) zpracovávající příběh z Jesenicka, na které spolupracoval s kreslířem Jaromírem 99. Podle ní a podle jejího komiksového stylu natočil Tomáš Luňák v roce 2011 rovněž stejnojmenný film. Punk rocková hudba hraje roli i v jednom z dalších děl *Konec punku v Helsinkách* (2010), v níž protagonista konfrontuje svou „ideální“ minulost z osmdesátých let s nepříliš podnětnou současností. Novela *Národní třída* (2013) je pak stylizována jako zoufalá výpověď muže z okraje společnosti. *Český ráj* (2018) je zatím Rudišova poslední próza.

UKÁZKA

Bertrámův příběh

Jmenuji se Bertrám. I dřív jsem se jmenoval Bertrám. Něco se změní, ale nikdy se nezmění všechno. Možná se nezmění vůbec nic.

Trvalo to možná jen vteřinu, ale mohla to být hodina nebo dvě. Mohl to být i celý den. Nevím, jak dlouho jsem na té lavičce seděl. Vím, že jsem se koukal na vlaky, pil pivo, občas sáhl do koše po novinách, které někdo odhodil, a čekal, co to všechno se mnou udělá. Vlaky hučely a mně hučelo v hlavě.

Ne teď

Před časem.

Hlava se stala tunelem a já chtěl, aby jím projel vlak.

Ani jsem neměl pocit, že by někdo vykřikl, když jsem vstal, protáhnul se, hodil plechovku do koše, udělal tři kroky ke straně, přehoupnul se přes bílou čáru a zavřel oči, ty se samy od sebe otevřely a dívaly do očí strojvůdce, který se snažil vmáchnout do křesla a rval za brzdu. Zatroubil jednou dlouze a hned dvakrát krátce a mně se zdálo, že ten zvuk znám, a taky že jo, nebylo těžké to rozlousknout, právě takhle zněly všechny trumpety, co se sešly při nahrávání *Seržanta Pepře*.

Je zvláštní dívat se na vlastní tělo, rozpuštěné, krvácející, bez hlavy, bez jedné ruky a bez života. Bez života? Nevím, jak to s tím životem je. Tělo není. Každopádně já pořád jsem.

„Toho už nikdo nedá dohromady,“ prohlásil můj strojvedoucí.

Zvláštní. Já vstal, postavil se na okraj nástupiště, pouze kabát byl trochu uválený a umazaný od oleje. Na loktu jsem měl přilepenou žvýkačku. Dokonce ještě chutnala sladce.

[Jaroslav Rudiš: *Nebe pod Berlínem*, 1. vyd. 2002]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Zamyslete se nad motivem vlaku. Jaké všechny významy v ukázce s sebou tento motiv nese?
2. Jakými prostředky se tu dosahuje tzv. magičnosti reality?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Která Rudišova díla byla zfilmována?
  2. Zvláštními „skoky“ v čase a prostoru, jejich spojováním a propojováním.
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Jaroslava Rudiše.

ODPOVĚDI

1. *Grandhotel* a komiksová trilogie *Alois Nebel*.
-

12 VYBRANÍ AUTOŘI VI. – PETRA HŮLOVÁ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Petry Hůlové.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Petry Hůlové.
  2. Představit způsob jejího vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

PETRA HŮLOVÁ (*1979) vystudovala mongolistiku a kulturologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Absolvovala studijní pobyty v Mongolsku a v USA, nyní je ve svobodném povolání. Debutovala románem *Paměť mojí babičce* (2002), který zvítězil v anketě Lidových novin o Knihu roku a současně obdržel Magnesii literu za prózu. Román zaujal slovy Alice Jedličkové hned „třemi vlastnostmi: situováním příběhu do exotického Mongolska, bezprostředním vypravěčstvím a faktem, že šlo o prvotinu tehdy teprve třiaadvacetileté autorky.“ Hlavní hrdinkou a současně vypravěčkou je Dzaja, která se narodí na mongolské vesnici, a když je skoro dospělá, odchází do Ulánbátaru, kde je nucena se začít živit jako prostitutka. Hůlová sleduje osudy několika generací žen, od Dzajiny babičky, až po její dceru. Svou zvláštní až šamanskou magičností se vypravěčství Hůlové nápadně podobá – aspoň co se týče tohoto románu – prózám Jáchyma Topola. Následovaly knihy *Přes matný sklo* (2004), *Cirkus Les Mémoires* (2005) se střídáním vypravěčských perspektiv, což autorka užila i v románu s detektivním námětem *Stanice*

Tajga (2008). Za prózu *Umělohmotný třípokoj* (2006) Hůlová obdržela Cenu Jiřího Ortena. Posledně jmenovaná próza je jednolitým monologem prostitutky, v němž dominuje jednak vypravěččina fantazie, jednak její – až básnický – jazyk, kterým si protagonistka ozvláštňuje pojmenování pro mužské a ženské pohlaví, pro různé sexuální praktiky apod. V dalších prózách Hůlová dovedně mění masky, styly i perspektivy vyprávění, jednou se tak děje z pozice přesvědčené komunistky (*Strážci občanského dobra*, 2010), jindy ukrajinské emigrantky (*Čechy, země zaslíbená*, 2012), popřípadě alkoholičky a autorky románů červené knihovny (*Macocha*, 2014). *Stručné dějiny Hnutí* (2018) je autorčin pokus o dystopický román románu. Její zatím poslední kniha nese název *Zlodějka mého táty* (2019).

UKÁZKA

Dost mužů, kteří ke mně přijdou, si myslí, že je to poetické. Že jsem si třeba ten název umělohmotný třípokoj vymyslela jen pro ten jedinečný společný večer, a ten žlutý ptáček jim už ťuká v kalhotách celý nedočkavý a připravený buď jako písťalka, kterou si vezmu do úst, a ona to ví a těší se a předem si popiskuje, nebo jako palička k bubínku, na který spolu zavíříme, nebo někdy jen jako obyčejná kukačka, co čeká v hodinách a neodbije dřív, než hodinový strojek v hájovničce nakáže, tak ta je také dobrá a může být i nejlepší.

Zvlášt' jako ochmýřené mládě, které rychle roste. Nemotorné velké kukaččí mládě, které se vylihne v hnízdě žlutých ptáčků a roste a roste, a samo se tomu diví, protože nic tak neobvyklého se ještě neděje, ani ruku jsem mu na něj nepoložila a ještě chvíli si budeme úplně obyčejně povídat o jeho práci pro telekomunikace, a zrovna to mě teď zajímá, protože internet mi pořád vypadává, málo si mě asi na ústředně váží, a tomu muži chci dát svoje číslo, když vtom si uvědomím, že už ho mám, a v pŕlce věty se zastavím.

[Petra Hůlová: *Umělohmotný třípokoj*, 1. vyd. 2006]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Jakou funkci mají uvedená metaforická přirovnání?
2. Jak je zde traktováno téma sexuality?
3. Popište vztah hlavní hrdinky k mužům.

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Které autorčiny prózy se zabývají společenskou situací žen?
  2. Co je principem tvorby Petry Hůlové?
-

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Petry Hůlové.

ODPOVĚDI

1. Např. román *Paměť mojí babičce*, novela *Umělohmotný třípokoj* ad.
  2. Změna způsobů vyprávění, vypravěčských masek apod.
-

13 VYBRANÍ AUTOŘI VII. – PETRA SOUKUPOVÁ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Kapitola se věnuje dílu a stručnému nástinu poetiky Petry Soukupové.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

1 hodina

CÍLE KAPITOLY

1. Uvést čtenáře do poetiky díla Petry Soukupové.
  2. Představit způsob jejího vyprávění prostřednictvím konkrétní ukázky.
-

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Petra Soukupová, sitcom, seriál, společenská próza

Petra Soukupová (*1982) patří v současnosti k nejúspěšnějším českým spisovatelkám z mladší generace. Studovala dramaturgii a scenáristiku na FAMU. Od roku 2011 působí jako dramaturgyně seriálu *Ulice*. Jako scenáristka se v letech 2008-2010 podílela na sitcomu *Comeback*, v roce 2016 na seriálu *Cosmo*. Za svůj debutový román *K moři* (2007) obdržela Cenu Jiřího Ortena. Většina jejích próz si klade otázky po fungování současné společnosti, zkoumá rozpad rodinných vazeb a vztahů. Soubor tří rozsáhlejších povídek *Zmizet* (2009) získal cenu Magnesia Litera za Knihu roku. Opakující se témata jejích knih jsou intimní a rodinné vztahy, vzpomínky na dětství, nenaplněné sny a frustrace, v nichž se její hrdinové opakovaně hledají a ztrácejí. Přestože jsou to témata zdánlivě všední, autorka je schopna je podat syrově, věcně a autenticky. V třetí knize *Marta v roce Vetřelce* (2011) se autorka rozhodla nazírat události očima devatenáctileté dívky, vysokoškolské studentky čerstvě nastupující na obor bohemistika, a to prostřednictvím jejích deníkových zápisků. Marta většinou prožívá nudu a její všední dny nejsou ničím zajímavé, když

se náhle řízením osudu ocitne ve zcela nových situacích. K proměně ve skutečně vyzrálou a dospělou osobnost však nedojde. Banální, ale přitom jedinečná životní dramata zpracovává i próza *Pod sněhem* (2015). Soukupová začala nedávno působit i v oblasti literatury pro děti a mládež (*Bertík a čmouchadlo*, 2014; *Kdo zabil Snížka?*, 2017).

UKÁZKA

PETR

Petr si najde s vydatnou Magdinou pomocí lepší práci a během tohoto času se dopracují i k lepšímu bytu, kde Magda stráví zbytek života. Je to pěkný, dokonce mezonetový byt v blbé lokalitě, okraj Prahy, nové sídliště. Dlouho ho budou splácet.

Petr bude mít pár milenek, ale bezejmenných. Pořád chytá mládí a bude ho chytat vždycky.

MAGDA

Magda se pár měsíců potácí v depresi, ale postupně se to zlepšuje, navíc se vrátí do práce, spokojená, má pocit, že si užila s dítětem, a teď je ráda, že je zpět mezi dospělými lidmi.

Nějak moc neuvažuje nad Petrem, už to není k promýšlení, už mají dítě, zůstanou spolu v dobrém i zlém.

Navíc má Magda ohromnou spoustu kolegů a kamarádů, s nimiž si rozumí.

Báru si ve školce vyzvedává jako poslední, někdy to nestihne a Báru hlídá sousedka, starší paní Vlčková, která nemohla mít děti. Cpe Báru domácím cukrovím a Bára jí má jako babičku, nebo ještě víc.

Až paní Vlčková umře, Bára bude plakat. Až umře babička, Bára už bude dospělá a plakat nebude.

[Petra Soukupová: *K moři*, 1. vyd. 2007]

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

1. Sledujte styl úryvku z románu *K moři*.
2. Jak autorka pracuje s časem?

KONTROLNÍ OTÁZKA

1. Jaká je občanská profese Petry Soukupové?
2. Jak byste zařadili její prózy žánrově?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Kapitola ve stručnosti představila poetiku Petry Soukupové.

ODPOVĚDI

1. Scénáristka seriálů a sitcomů.
  2. Společenská próza, společenský román.
-

LITERATURA

Základní:

FIALOVÁ, A. et al. *V souřadnicích mnohosti*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2410-7

HRUŠKA, P. et al. *V souřadnicích volnosti*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1630-0

JANOUSEK, P. et al. *Slovník český spisovatelů od roku 1945. Díl 1, A-L*. Praha: Brána, 1995. ISBN 80-85946-16-5

JANOUSEK, P. et al. *Slovník český spisovatelů od roku 1945. Díl 2, M-Ž*. Praha: Brána, 1998. ISBN 80-7243-014-9

MACHALA, L. et al. *Panorama české literatury 2. Po roce 1989*. Praha: Knižní klub, 2015. ISBN 978-80-242-5054-0

MACHALA, L. *Literární bludiště*. Praha: Brána, 2001. ISBN 80-7243-139-0

Doporučená:

DOKOUPIL, B. a kol. *Slovník české prózy 1945-1994*. Ostrava: Sfinga, 1994. ISBN 80-85491-84-2

FIŠER, Z. „Světy a zásvětí současné české prózy“. In *Host*, 1995, č. 2, s. 74

GILK, E. *Prozaická zastavení. První dekáda recenzentova*. Praha: Protis, 2010. ISBN 978-80-7386-070-7

HÁJEK, I. *Prokletá i požehnaná. Eseje o české literatuře*. Praha: Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7363-087-4

HAMAN, A. *Prozaické surfování*. Olomouc: Votobia, 2001. ISBN 80-7198-493-0

HORÁK, O. „Prozaické žánry a česká literatura devadesátých let“. In *Tvar*, 11, 2000, č. 4, s. 12-13

JANOUSEK, P. *Hravě i dravě: kritikova abeceda*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1777-2

JANOUSEK, P. *Time-out*. Brno: Host, 2001. ISBN 80-7294-025-2

JANOUSEK, P. „Současná česká próza z rychlíku“. In *Host 23* (příloha Host do školy IV), č. 7, s. 3-9

JUNGMANN, M. *V obklíčení příběhů*. Brno: Atlantis, 1997. ISBN 80-7108-131-0

KRATOCHVIL, J. *Vyznání příběhovosti*. Brno: Petrov, 2000. ISBN 80-7227-089-3

MACHALA, L., KOŽUŠNÍKOVÁ, P. (eds.) *Cenová bilance 2013*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4448-2

MACHALA, L., DAMBORSKÁ, A. (eds.) *Cenová bilance 2014*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4881-7

MAINX, O. *Nejmladší česká próza, 1. díl*. Ostrava: Scholaforum, 1996. ISBN 80-86058-03-4

MAINX, O. *Nejmladší česká próza, 2. díl*. Ostrava: Scholaforum, 1996. ISBN 80-86058-04-2

NOVOTNÝ, V. *Ta naše postmoderna česká*. Praha: Protis, 2007. ISBN 978-80-7386-015-8

ŠPIRIT, M. *Počátky potíží*. Praha: Revolver Revue, 2006. ISBN 80-87037-02-2

ŠRÁMKOVÁ, J., NĚMEC, J., MYŠKOVÁ, I. „12 odstavců o próze“. In *Respekt*, 16.-29. prosince 2013, č. 51-52, s. 116-117

TRÁVNÍČEK, J. *Příběh je mrtev?* Brno: Host, 2003. ISBN 80-7294-079-1

Webové stránky:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

Literární časopisy (ve výkladu zmiňované):

Aluze, A2, Host, Literární noviny, Protimluv, Souvislosti, Revolver Revue, Tvar, Weles

Poznámky k řešení úloh

U úkolů, které se týkají citovaných ukázek, rozhodně není cílem správné, jednoznačné či empiricky ověřitelné „řešení“. Tyto úkoly, které jsou vytvořeny v drtivé většině jako samostatné úkoly či úkoly k zamyšlení, se zaměřují především na rozvíjení interpretačních dovedností, které je možné – a skoro žádoucí – konzultovat s vyučujícím, ať už při osobním setkání (na semináři, v konzultačních hodinách) či elektronicky.

SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY

Předloženou oporu, která se pokusila nastínit situaci v české próze od devadesátých let minulého století až po dnešek, je potřeba vnímat pouze jako pomůcku či průvodce při studiu daného předmětu. Opora totiž může poskytnout pouze základní orientaci, představit hlavní jména, díla či tendence nebo upozornit na souvislosti v rámci klíčových trendů, osobností a koncepcí v této aktuálně velmi různorodé literární oblasti.

V opoře jsme nastínili proměny pojmu současná literatura, stejně jako společenské klima po roce 1989. Následně jsme se věnovali několika oblastem tzv. literárního života, zde především přehledu literárních časopisů, nakladatelství a ocenění. Pokračovali jsme popisem dvou základních vypravěčských linií: linie autenticitní (dokumentární) a fantastní (postmoderní) a jejich třetí přechodné varianty. Druhou část opory jsme věnovali situaci po novém miléniu a rovněž i některým koncepcím a představám autorů o současné próze i literatuře (12 odstavců o próze). Opora se dále věnovala autorským profilům sedmi vybraných osobností současné české prózy.

Závěrem je snad dobré připomenout, že odbornou literaturou či jakoukoli jinou odbornou přípravou není možné nahradit zážitek z četby primárních textů, ať už z oblasti poezie či prózy. Úlohou v opoře uváděných ukázek tak je především motivovat studenta k jejich další recepci.

Přeji vám tedy mnoho úspěchů při studiu i za pomoci aktivní osobní četby.

PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON

	Čas potřebný ke studiu		Cíle kapitoly
	Klíčová slova		Nezapomeňte na odpočinek
	Průvodce studiem		Průvodce textem
	Rychlý náhled		Shrnutí
	Tutoriály		Definice
	K zapamatování		Případová studie
	Řešená úloha		Věta
	Kontrolní otázka		Korespondenční úkol
	Odpovědi		Otázky
	Samostatný úkol		Další zdroje
	Pro zájemce		Úkol k zamyšlení

shrnutí studijní opory

Název: **Současná česká próza**
Autor: **Mgr. Oskar Mainx, Ph.D.**
Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Určeno: studentům SU FPF Opava
Počet stran: 00

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.

Název: **Současná česká próza**

Autor: **Mgr. Oskar Mainx, Ph.D.**

Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Určeno: studentům SU FPF Opava

Počet stran: 00

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.